

RINGVIRKNINGSANALYSE AV RV.7

Økonomiske ringvirkninger for reiselivet i Hallingdal og Hardanger av ny
veitunnel Rv.7 Hardangervidda

SEPTEMBER 2015

Innhold

1.	INNLEDNING	4
2.	METODE, AVGRENSNING OG FORBEHOLD	8
3.	RINGER I VANNET FRA FEM BEDRIFTER	11
3.1	HOTEL ULLENSVANG	11
3.2	HALLINGDAL FERIEPARK	15
3.3	HIGHLAND LODGE OG VESTLIA RESORT	18
3.4	HARDANGERVIDDA NATURSENTER	21
3.5	HALLINGPLAST AS	23
4.	SKIFTANALYSE – REISELIVSBASERT VEKST AV RV.7	26
4.1	TURISTKONSUM I REGIONEN	29
4.2	POSITIVE VIRKNINGER AV NY TUNNEL VED TRE ALTERNATIVER	34
	KILDEHENVISNING	37

Kort om rapporten

Denne rapporten er skrevet av NyAnalyse AS på vegne av Hardangerviddatunnelene AS. Del 1 av rapporten utarbeider et samfunnsregnskap for fem utvalgte virksomheter lokalisert i Hardanger- og Hallingdalsregionen. I del 2 beregner vi bidraget fra turisttrafikken for omsetning og sysselsetting for regionen. Formålet er å synliggjøre gevinster som oppstår for reiselivsnæringen i kommuner som er nært tilknyttet riksvei 7 før og etter et veiutbyggingsprosjekt.

NyAnalyse AS er et uavhengig rådgivnings- og utredningsbyrå med spisskompetanse innen samfunnsøkonomi, regional utvikling og næringspolitisk konsekvensutredning. Funn og konklusjoner i denne utredningen representerer NyAnalyse sine egne faglige vurderinger.

Følgende personer har vært bidragsyttere til rapporten:

Terje Strøm (sjeføkonom), utredningssjef.

Rajee Sivam (samfunnsøkonom), prosjektleder.

Kristoffer Fosse Hanssen (samfunnsøkonom), prosjektanalytiker.

Hovedfunn

- Utbygging av Hardangervidda tunnelen kan ha betydelige, positive virkninger for næringslivet i regionene Hardanger og Hallingdal samt Nore og Uvdal kommune.
- Kortere reiseavstand, helårs åpne veier og redusert kolonnekjøring vil påvirke turistens beslutning om å ta i bruk Rv.7.
- Samfunnsregnskap for fem ulike bedrifter i regionen viser at ringvirkningseffekten for underleverandører, arbeidsmarkedet og kommuner er betydelige. Bedriftene vi har sett nærmere på er disse: Hallingplast AS, Hallingdal Feriepark, Hotel Ullensvang, Highland Lodge og Vestlia Resort, og Hardangervidda Natursenter.
- Totalt omsatte de fem bedriftene for 438 mill. kroner i 2014. Produksjonen og/eller fremstillingen av sluttproduktet ble gjort gjennom kjøp av varer og tjenester fra underleverandører til en verdi av 179 mill. kroner, og ved hjelp av 195 årsverk direkte og 84 årsverk indirekte (andre- og høyere ordens sysselsettingseffekt). Samlet bidro de med 66,8 mill. kroner i skatter og avgifter til stat og kommune. Dette skattebidraget kan finansiere enten (a) 121 lærerårsverk, (b) 144 sykepleierårsverk, eller (c) 446 kommunale barnehageplasser.
- Antall turistovernattinger i Nore og Uvdal, Hallingdal og Hardanger utgjorde litt under 3,6 mill. i 2014/2015. Forbruket som kan tilskrives både overnattende, gjennomreisende og dagsbesøkende turister utgjorde litt over 2,9 mrd. kroner i 2014/2015.
- Denne omsetningen sikrer litt over 4050 arbeidsplasser regionalt. Overnattingsbransjen er arbeidsintensiv. Omsetningen her legger til rette for hele 1.100 arbeidsplasser direkte og litt over 200 arbeidsplasser indirekte.
- Skiftanalysen i del 2 av rapporten avdekker at potensialet for økt omsetning og sysselsetting er nært knyttet til trafikkmengde, som igjen påvirkes av veinett og fremkommelighet.
- Vår analyse viser at økt trafikkvekst vil gi økt turisme, omsetning og sysselsetting regionalt. Vi anslår at dette potensialet ligger i størrelsesorden 3,7 – 5 mrd. kroner i omsetning, og mellom 1200 og 3000 nye arbeidsplasser.
- Byggenæringen i Hallingdal- og Hardangerregionen opplevde størst omsetning på bakgrunn av nye fritidsboliger og hytteturisme med hele 740 millioner kroner i 2014.
- En relativ, ny undersøkelse fra Norsk turistutvikling viser at det samlede forbruket knyttet til hytteturisme i Nore og Uvdal kommune i Numedal utgjorde om lag 225 mill. kroner i 2014. Med bakgrunn i dette forbruksestimatet har vi beregnet at hytteturismen legger grunnlaget for omtrent 190 arbeidsplasser i kommunen.

INNLEDNING

RV.7 HARDANGERVIDDA

1. Innledning

Transportforbindelsen mellom Østlandet og Vestlandet er av stor interesse for offentlige myndigheter, næringsliv, turister og lokale innbyggere. I tillegg til to europaveier finnes det flere veiforbindelser over fjellet. Samtlige strekninger har sine utfordringer. Både veimyndigheter og andre aktører har påpekt at økte samferdselsinvesteringer, nytt veisamband og/eller valg av traséer vil ha stor innvirkning på reisetid, pålitelighet og bekvemmelighet. Trafikkdata viser at 2,6 millioner personer, og omtrent 2,2 millioner tonn gods, reiser/fraktes ved hjelp av veiforbindelsene mellom øst og vest hvert år. En trafikkanalyse utført av Hopen m.fl. (2010) anslår at om lag 20 pst. av denne trafikken går over Hardangervidda via riksvei 7. Rv.7 går mellom Hardangerbrua i Ullensvang og Hønefoss i Ringerike, og er en av de viktigste transportårene mellom Østlandet og Vestlandet. Ferdigstillelsen av Hardangerbrua i 2013 har gjort transportkorridoren fergefri. Utfordringene som gjenstår for Rv.7 knytter seg til vinterdrift og regularitet (kollonnekjøring mv.). Ferie- og fritidstrafikken utgjør 80 pst. av all trafikk på Rv.7 om sommeren, og har over tid lagt grunnlaget for utviklingen av et reiselivsbasert lokalt næringsliv.

Denne rapporten tar sikte på å avdekke de viktigste gevinstene for reiselivsnæringen i Nore og Uvdal, Hardanger- og Hallingdalregionen av et nytt, foreslått veisamband – og tunnel mellom Storlia-Haugastøl - Rv.7 Hardangervidda. I følge Statens vegvesen er trafikkgrunnlaget for Rv.7 per i dag om lag 980 kjøretøy per dag. En utredning fra Hopen mfl. (2010) anslår at årsdøgntrafikken (ÅDT) for Rv.7 vil øke til omtrent 1500 med ny, foreslått veitrasé. Beregninger fra denne studien viser at reiseavstanden mellom Bergen-Oslo via Rv.7 Hardangervidda vil gå fra 481 km. i dag til 453 km. med ny veitrasé. Målt i reisetid utgjør dette en reduksjon på ca. 46 minutter (tabell 1). De direkte effektene av veiltaket vil bli: (1) kortere reisetid, (2) lavere transportkostnad for brukere, (3) økt regularitet.

Tabell 1 Avstand og reisetid Bergen - Oslo, fordelt etter ulike fjelloverganger.

Fjellovergang	Avstand	Reisetid
E16 Filefjell	518	08:14
Rv. 52 Hemsedal	503	07:57
E134 Haukeli	472	08:24
Rv.7 Hardangervidda (i dag)	481	07:58
Rv.7 Hardangervidda (alt.1)	453	07:12

Kilde: Trafikkanalyse (2010)

Rv.7 er en livsnerve for regionene Hardanger og Hallingdal, og delvis for nordlige deler av Numedal. Næringslivet i disse regionene er svært avhengig av turisme, som igjen påvirkes av reisetid og fremkommelighet. For å vurdere ringvirkningene av økt reiselivsvirksomhet og annen trafikk har vi brukt en ringvirkningsmodell, som er basert på kryssløpet til Statistisk sentralbyrå (SSB). Ved hjelp av denne modellen har vi beregnet de positive økonomiske effektene fra en virksomhet på underleverandører og resten av økonomien. Modellberegninger viser blant annet hvor mye aktivitet en aktør bidrar til i økonomien, både gjennom egen aktivitet og indirekte gjennom aktiviteten hos underleverandører.

Tabell 2 Direkte og indirekte virkninger av økonomisk aktivitet

Direkte virkninger:	Indirekte virkninger:
• Omsetning • Verdiskaping • Antall årsverk/sysselsatte • Kjøp av varer og tjenester • Skatter og avgifter fra bedriften og de ansatte • Merverdiavgift • Eiendomsskatt	• Andre og høyere ordenseffekter: verdiskaping og antall årsverk oppover og bortover i verdikjeden. • Skatter og avgifter fra underleverandører og deres ansatte i verdikjeden • Indirekte innbetalt merverdiavgift korrigert for subsidier o.l.
Finansiering av offentlig sektor • Skatter og avgifter til stat og kommune finansierer offentlig velferd og tjenesteyting. F.eks. antall årsverk for hhv. lærere, sykepleiere eller kommunale barnehageplasser.	

Rapporten er delt inn i to deler:

Del 1 viser samfunnsregnskapet for fem bedrifter langs Rv.7 Hardangervidda. Regnskapet gir et øyeblikksbilde over ringvirkninger fra disse bedriftenes aktivitet for 2014. En slik oppstilling er ofte kalt en statusanalyse.

Del 2 ser på virkninger av ny Rv.7 for reiselivsnæringen i Nore og Uvdal, Hardanger- og Hallingdalregionen ved hjelp av en skiftanalyse. Her har vi beregnet hvordan økt trafikkmengde vil påvirke reiselivsnæringens omsetning og inntjening. Økt omsetning danner grunnlaget for økt verdiskaping og sysselsetting både direkte hos bedriften og indirekte hos underleverandører.

Vi har sett på disse kommunene:

- **Numedal:** Nore og Uvdal.
- **Hallingdal:** Flå, Nes, Gol, Hemsedal, Ål og Hol.
- **Hardanger:** Eidfjord, Ulvik, Granvin, Ullensvang, Odda, Jondal og Kvam.

Rapporten ser på følgende forhold:

1. **Del 1** ser på direkte og indirekte virkninger fra aktiviteten til fem utvalgte bedrifter langs Rv.7. Vi ser blant annet på hva skatter og avgifter til stat og kommune kan finansiere av offentlig velferd og tjenesteyting.
2. **Del 2** ser på økonomiske virkninger av reiseliv i Nore og Uvdal, Hardanger- og Hallingdalregionen. Vi tallfester strømmen av besøkende, fordelt etter type og forbruk for å avdekke hva turismen betyr i form av omsetning og sysselsetting. I tillegg vil vi oppsummere funn og resultater fra en fritidsboligundersøkelse gjennomført i 2015 av Nore og Uvdal kommune.
3. Ringvirkningsanalyse av ny veistrekning Storlia-Haugestøl Rv.7 for reiselivsnæringen i Nore og Uvdal, Hardanger- og Hallingdalregionen. Vi ser på direkte og indirekte virkninger på omsetning og sysselsetting for reiselivet som følge av økt trafikk og turisme.

Tabell 3 Folkemengde, antall virksomheter og antall sysselsatte i Hallingdal- og Hardanger. 2015

	Folkemengde 1.januar 2015	Virksomheter (antall)	Sysselsatte (antall)
Hallingdal	20 566	3 955	11 162
Flå	1 033	219	530
Nes	3 414	602	1 754
Gol	4 588	871	2 497
Hemsedal	2 344	579	1 315
Ål	4 716	859	2 551
Hol	4 471	825	2 515
Numedal	33 298	3 863	13 859
Nore og Uvdal	2 541	537	1 426
Hardanger	22 980	3 024	11 688
Jondal	1 100	183	530
Odda	6 952	662	3 450
Ullensvang	3 411	623	1 767
Eidfjord	950	190	548
Ulvik	1 107	210	560
Granvin	921	151	491
Kvam	8 539	1 005	4 342
Totalt	76 844	10 842	36 709

Kilde: SSB

Boks 1: Begrepsavklaring

Reiseliv: Personers reise og opphold utenfor det geografiske området hvor de vanligvis ferdes og hvor hovedformålet med reisen ikke er å få lønnet arbeid på det stedet de besøker.

Reiselivsnæringen: Ulike bedrifter/næringer som bidrar til å tilfredsstille de reisendes behov. Her inngår både den tradisjonelle kommersielle reiselivsnæringen (kjernenæringen), samt ulike aktører som har en reiselivsrelatert omsetning (overrislingsnæringer og multiplikatornæringer).

Ulike gjestetyper

Rundreiseturister: Norske og utenlandske bilturister i sommersesongen.

Gjennomreiseturister: Turister på besøk til egen hytte, familie eller venner uten overnatting.

Resortturister: Turister som oppholder seg hele tiden på reisemålet, for eksempel spagjester.

Baseturister: Turister som bor på ett sted og tar utflukter derfra, for eksempel utenlandske gjester på fjelldestinasjonene i sommersesongen.

Dagsturister: Turister som reiser hjemmefra til ulike attraksjoner.

METODE

RINGVIRKNINGSANALYSE

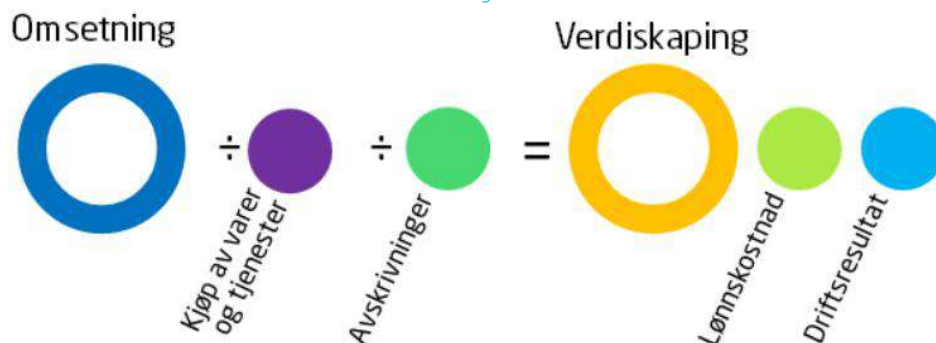
2. Metode, avgrensning og forbehold

Del 1 utarbeider et samfunnsregnskap for fem utvalgte bedrifter med nær tilknytning til riksvei 7 ved hjelp av NyAnalyses ringvirkningsmodell (WEI-modellen¹). Modellen er utviklet for å beregne nærings-, sysselsettings- og skattevirkninger av økonomisk aktivitet. Samfunnsregnskapet ser på aktiviteten hos bedriften for en gitt periode, og er omtalt som en statusanalyse. Statusanalysen tallfester direkte og indirekte virkninger fra virksomheten på underleverandører og verdikjeden. Vi har tatt utgangspunkt i regnskapstall og relevant informasjon fra bedriftene samt kryssløpstabellen fra Statistisk sentralbyrå (SSB) for næringens overnattings- og serveringsvirksomhet. Tabellen viser blant annet hvordan samlet etterspørsel etter varer og tjenester er fordelt etter ulike næringer. Den viser også tall for samlet omsetning, verdiskaping, overskudd, lønnskostnader og skatter og avgifter.

Direkte og indirekte kryssløpseffekter

SSBs kryssløpstabell viser hvordan kjøpene fordeler seg på næringer. Dermed er det mulig å anslå hvordan økt aktivitet i f.eks. reiselivsnæringen bidrar til økt omsetning i andre næringer. I en normalsituasjon uten store forstyrrelser i økonomien gir kryssløpet et godt bilde av leveransestrukturen mellom næringer. Ved forstyrrelser eller store investeringstiltak kan næringsstrukturen bli påvirket. Flere ringvirkningstudier velger derfor å foreta justeringer av kryssløpet for en investeringsfase ved å endre på næringens faktorinnsats i første ledd. Vi har ikke justert for en slik effekt, da vi venter at samferdselstiltaket ikke vil påvirke leveransestrukturen.

Figur 1 Slik beregnes verdiskapingen i en virksomhet. Verdiskapingen før skatt fordeles deretter mellom ansatte og eiere.

Kilde: NyAnalyse

Fremgangsmåten har vært en ovenfra-og-ned tilnærming der fylkesfordelt nasjonalregnskap er brutt ned på kommunenivå, etterfulgt av inndeling etter næring. Vi har også brukt en nedenfra-og-opp tilnærming der overnattingsstall etter overnattingsform for Hallingdal og Hardanger (satellitregnskapet hos SSB og Statistikknett Reiseliv), er kombinert med tallmaterialet fra Innovasjon Norges årlige turistundersøkelse og Transportøkonomisk institutts store ferieundersøkelse, der de har estimert forbruk per turist per døgn. Inndeling av datasettet etter kommuner byr på utfordringer og kan gi upresise resultater. Særlig

¹ Wider Economic Impact Modellen

gjelder dette forbruk knyttet til dags- og gjennomreiser, turistrelatert lokal sysselsetting samt omsetning i forbindelse med utbygging av fritidsboliger. Vi har derfor sammenliknet resultater med annen data og justert samt vektet der det har vært nødvendig.

Statusanalyse

I statusanalysen har vi benyttet gjestedøgnstatistikk i perioden 2005-2015 fra Statistisk sentralbyrå (SSB) og Statistikknett Reiseliv. Videre har vi hentet inn regnskapsopplysninger fra fem ulike bedrifter samt benyttet innspill fra dagligledere fra disse bedriftene som grunnlag for beregningene.

Skiftanalyse

Skiftanalysen gir kvantitative funn om utviklingstrekk med og uten Rv.7 satsing over Hardangervidda, og tar for seg hypotetiske endringer i årlig antall gjestedøgn. Denne analysen bygger videre på metodikken, modellrammeverket og tallmaterialet fra statusanalysen. Vi har valgt tre ulike scenarioer og innarbeidet dette slik at det samsvarer med forventede utviklingstrekk slik de kommer til uttrykk i trafikkanalyser, relevante studier og i intervjuer av eksperter og fagpersoner i regionen.

Boks 1. Hvordan bør funn og resultater fra statusanalysen tolkes?

Statusanalyser beskriver en økonomisk tilstand i en gitt periode. Basis-scenariot i en slik analyse er en kontrafaktisk situasjon der denne virksomheten eller næringen ikke eksisterer. Dette er problematisk fra et samfunnsøkonomisk ståsted. Fordi ressursene (arbeidskraft, kapital, energi, osv.) har en alternativ anvendelse. Det vil si at dersom bedriften ikke fantes, så ville andre ha brukt disse ressursene, og realøkonomien ville ha vært like stor. Vi deler dette synet. Likevel er det viktig å si noe om hvilken rolle en næring eller en virksomhet spiller i norsk økonomi, samtidig som at man husker på at innsatsfaktorene har en alternativ anvendelse. Dette bidrar til å synliggjøre samt fremheve hvordan beslutninger om kjøp, investeringer og ansettelser på bedriftsnivå, har direkte og indirekte effekter på underleverandører til finansiering av offentlig velferd.

Estimering av forbruk per gjestedøgn

Forbrukstallene i denne rapporten bygger på Transportøkonomisk institutts kartlegging av tilreisendes konsum om sommeren og vinteren fordelt på seks forbrukskategorier: (1) overnatting, (2) servering, (3) transport, (4) dagligvarer, (5) øvrige varekjøp, (6) aktiviteter og andre utgifter. Forbruket for hver overnattingsform over hver forbrukskategori er inflasjonsjustert til 2014-kroner.

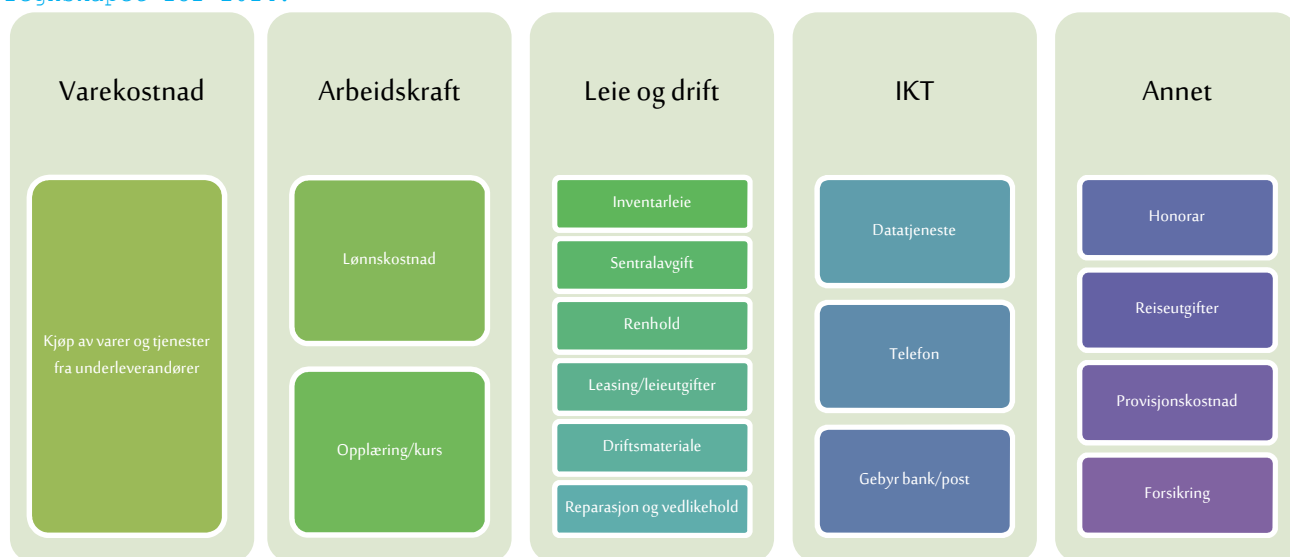
DEL 1

BEDRIFTENE

3. Ringer i vannet fra fem bedrifter

For å illustrere hvordan en virksomhets aktivitet påvirker aktiviteten til underleverandører og resten av verdikjeden, har vi valgt å beskrive litt mer inngående om vesentlige kostnadsposter for to av våre eksempelbedrifter. Vi har kun gjort dette for Hotel Ullensvang og Hallingdal Feriepark, men beskrivelsen gjør seg også gjeldende for de andre reiselivsbedriftene. Hallingplast AS er en industribedrift og er organisert på en litt annen måte, men har en kostnadsstruktur som er ganske lik oppstillingen i figur 2.

Figur 2 Oversikt over vesentlige kostnadsposter for Hotel Ullensvang AS, basert på regnskapet for 2014.

Kilde: NyAnalyse

3.1 Hotel Ullensvang

Areal og beliggenhet

Hotel Ullensvang ligger i Lofthus, et tettsted i Ullensvang kommune i indre Hardanger, Hordaland. Ifølge SSB hadde tettstedet i begynnelsen av 2015 rundt 573 innbyggere. Hovedstrekningen gjennom tettstedet er langs Riksvei 13, som ligger omtrent 25 minutter unna. Hotellet ble grunnlagt av Hans Utne i 1846, og drives i dag av femte generasjon Utne.

Hotel Ullensvangs primære virksomhet er salg av overnatting. Dette krever at hotellet disponerer et lokale som er stort nok til å huse et gitt antall gjester, samt kontor- og lagerplass, i tillegg til andre fasiliteter som svømmebasseng, restaurant og bar. Mange av de besøkende kjører egne biler, og hotellet har dermed også behov for parkeringsplasser til sine besøkende.

Høye faste kapitalkostnader

I oppstartsfasen har et stort hotell relativt høye faste utgifter knyttet til oppføring av bygninger som skal benyttes i sammenheng med hotell drift. I tillegg skal rommene fylles med senger, garderobeløsninger, belysning, ventilasjon o.l. Det samme gjelder hotellets restaurant og bar som må fylles med nødvendig innredning for å skape en hyggelig atmosfære som gjestene kan trives i. Dette er kostnader som i stor grad finansieres ved hjelp av belåning, og gjelden betjenes over tid i følge en nedbetalingsplan. Dette betyr at utgiftene knyttet til kapitalutstyr spres ut over flere år.

Eksterne driftskostnader

Hotellet har energikostnader som skyldes drift og oppbevaring. Dette er knyttet til belysning, drift av kjøkkenet, ventilasjonsanlegg, oppvarming av vann mv. Hotellet har også utgifter knyttet til innkjøp av varer til bar og restaurant i tillegg til vedlikehold o.l.

Opplæring og avlønning av arbeidskraft

Hotellet har også utgifter knyttet til bruken av arbeidskraft. Både hotellets administrasjon og medarbeidere skal ha lønn, feriepenger, sykepenger samt kursing og opplæring. Hotellet må også betale arbeidsgiveravgift, kommunale avgifter (vann, avløp og avfallshåndtering), selskapsskatt og evt. formuesskatt for eierne.

Aktivitet og ringvirkninger

Et dypdykk i regnskapstallene til Hotel Ullensvang viser en kostnadsstruktur som er veldig lik beskrivelsen ovenfor. Regnskapet avdekker store ringvirkninger fra hotellet og til andre aktører. Vi har sammenstilt disse tallene, og beregnet et samfunnsregnskap som tar de ulike ringvirkningene i betraktning. Figur 3 nedenfor viser samlet omsetning, verdiskaping og årsverk hos Hotel Ullensvang.

Om Hotel Ullensvang

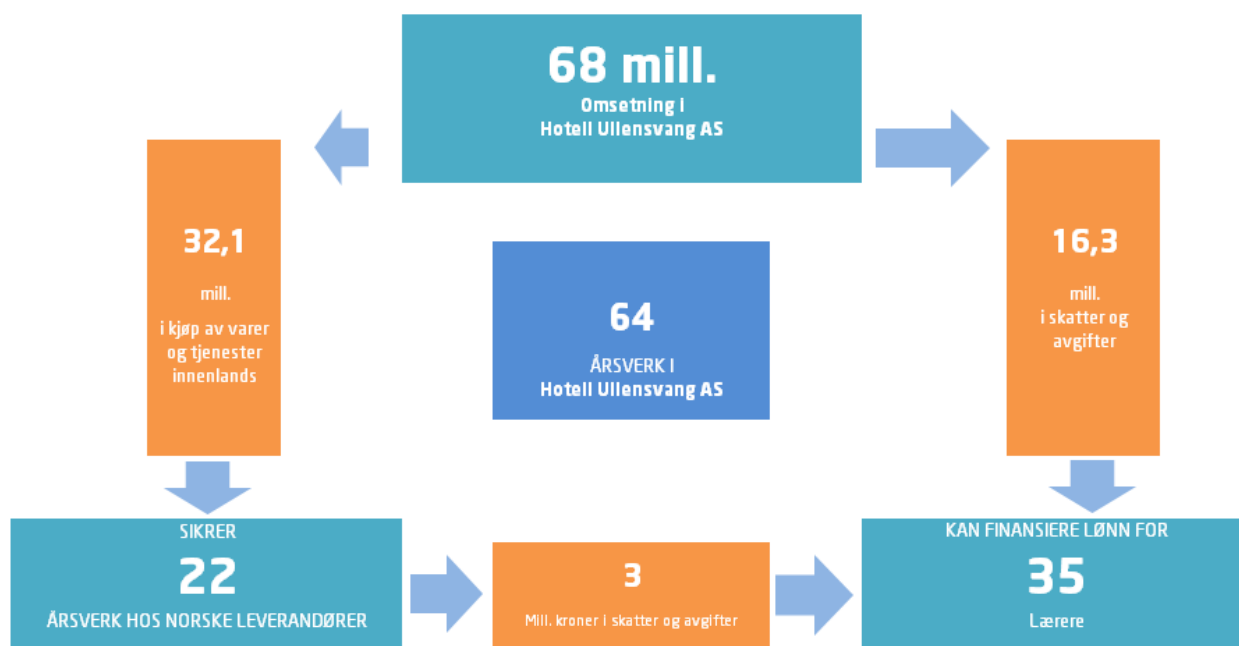
Hotellet er helårsåpent og benytter omtrent 64 årsverk. Hotellet kan regnes som en mellomstor bedrift. Samlet romkapasitet er 168, og hotellet har også en moderne kurs- og konferanseavdeling i tillegg til en restaurant med kapasitet til 500 personer. Flere tilreisende benytter seg av hotellet som en base, og drar på utflukter til bl.a. Trolltunga, Dronningstien og Munketrappen. I tillegg er det relativt kort avstand til Folgefonna (Norges tredje største isbre), Fjordcruise, Folgefonna sommerskiser, Sightseeing med helikopter mv.

Effekten av helårsåpen vei for virksomheten

Ifølge ledelsen i Hotel Ullensvang kommer omtrent 65 pst. av trafikken fra østlandet. Hotellet anslår at belegget og omsetningen vil kunne øke med 85 pst. i månedene oktober til og med april med en sikker vei gjennom hele året. Dette er måneder hvor hotellet opplever lav aktivitet. Ifølge hotellet kan denne situasjonen endres dersom Hardangerviddatunnelen blir en realitet.

Generer totalt 86 årsverk direkte og indirekte

Figur 3. Samfunnsregnskap for Hotell Ullensvang AS. 2014

19,3 mill. kroner i skatter og avgifter kan finansiere:

35 Årsverk lærere
Eller

41 Årsverk sykepleiere
Eller

129 kommunale barnehageplasser

Kilde: SSB/NyAnalyse/Hotell Ullensvang AS

3.1.1 Betydelig ringvirkningseffekt fra Hotel Ullensvang

Hotell Ullensvang har en omsetning i 2014 på 68 mill. kroner. For å kunne opprettholde hotelldriften og levere et godt tilbud til de besøkende, er hotellet nødt til å kjøpe varer og tjenester fra andre markedsaktører. Innkjøpet av varer og tjenester er svært sammensatt og vil kunne varieres fra en virksomhet til en annen. Dette kan for eksempel være mat og drikke til hotellets restaurant og bar, eller så kan det være tjenester knyttet til generelt vedlikehold som ikke utføres av ansatte på hotellet. Videre er hotellet avhengig av å fornye seg for å gjøre seg attraktiv, og dette kan være et typisk eksempel på en tjeneste som hotellets underleverandører tilbyr. I 2014 alene kjøpte Hotel Ullensvang varer og tjenester fra underleverandører til en sum av 32,1 mill. kroner.

Etterspørsel etter varer og tjenester fra underleverandører bidrar til at det genereres produksjon, salg og omsetning i flere ledd oppover i verdikjeden. Økt omsetningsvekst og aktivitet hos underleverandørene medfører at de må ansette flere mennesker for å møte den økte etterspørselen med økt produksjon. Våre beregninger viser at det samlede innkjøpet av varer og tjenester hos Hotel Ullensvang til en verdi av 32,1 mill. kroner, bidrar til å sikre om lag 22 årsverk hos underleverandører og resten av verdikjeden. Denne tilleggseffekten kan anses som et viktig samfunnsbidrag fra bedriften.²

Hotel Ullensvang betaler i tillegg skatter og avgifter i form av selskapsskatt, personskatt, arbeidsgiveravgift og merverdiavgift. I fjor brukte hotellet 64 årsverk. Ved å summerer disse skattene og de øvrige skattene og avgiftene som virksomheten betalte finner vi at Hotel Ullensvang i 2014 betalte om lag 16,3 mill. kroner i skatter og avgifter til stat og kommune. Tilsvarende beregninger for underleverandører flere ledd oppover viser at det indirekte ble innbetalt omtrent 3 mill. kroner. Dette betyr at Hotell Ullensvang gjennom direkte og indirekte kanaler betalte 19,3 mill. kroner i skatter og avgifter i 2014.

² Et normalårsverk omfatter heltidssysselsatte pluss deltidssysselsatte, omregnet til heltid. En kan også si at dette omfatter antall personer som jobber fulltid (normaltimeverk er ca. 1800 timer per år).

3.2 Hallingdal Feriepark

Om Hallingdal Feriepark

Hallingdal feriepark er en helårs opplevelsescamping og aktivitetspark som ble åpnet i juni 2013. Som eneste campingplass i Skandinavia er Hallingdal Feriepark i januar 2015 tatt opp som medlem av «Leading Camping Europa». Parken har en femstjernes klassifisering innen reiseliv. Kombinasjonen av campingplass i aller øverste klasse og svært bredt aktivitetstilbud er enestående i Norge. For de som ønsker å overnatte tilbyr Hallingdal feriepark 17 arkitekttegnede høystandards design-campinghytter, 180 bobil-/campingvognplasser, 10 store luksus Cabby campingvogner til utleie, unik styltehytte, samt teltplasser.

Hallingdal feriepark tilbyr flere aktiviteter som zip-line, klatrepark, lekeland, aktivitetshus, ATV-safari, utleie av sykkel, kano etc., en arena for show og konserter, samt et velværesenter. På vinterstid kan man benytte seg av oppkjørte langrennløyper, skøytebane og akebakke. I tillegg finner man Ål skisenter 10 minutters kjøring fra ferieparken. Av servering tilbyr Hallingdal feriepark restauranten Bergtatt Bistro, i tillegg til en kafé og en storkiosk/butikk. Hallingdal feriepark samarbeider med leverandører av råvarer i nærområdet og satser på kortreist mat.

Areal og beliggenhet

Hallingdal feriepark ligger langs Rv.7 i kommunen og tettstedet Ål. Ål Kommune, som ligger i Buskerud, har ifølge SSB 2711 innbyggere. Hallingdal Feriepark leverte i 2014 et driftsresultat på 14 millioner kroner ved bruk av 20 årsverk. Hallingdal Ferieparks primære virksomhet er salg av overnatting på camping. Dette krever at ferieparken disponerer et landareal som er stort nok til å romme et gitt antall teltplasser og bobil-/campingvognplasser. For de besøkende som ikke har bobil eller campingvogn, og som ikke ønsker å bo i telt, må ferieparken stille med campingvogner og hytter til utleie. Mange av de besøkende kjører egne biler, og ferieparken har dermed også behov for parkeringsplasser til sine besøkende.

Store investeringer i startfasen

I en oppstartsfase har Hallingdal ferieparken store faste utgifter knyttet til oppføring av bygninger som skal benyttes i sammenheng med ferieparkvirksomheten. I tillegg skal det også legges til rette for et variert aktivitetstilbud på ferieparkens område, noe som krever investeringer i klatrepark, lekeland, aktivitetshus, samt sykler og kano til utleie mv. I tillegg må det også investeres i en restaurant og kiosk for å kunne tilby de besøkene et bredt tilbud av tjenester. Dette er kostnader som i stor grad finansieres ved hjelp av belåning, og gjelden betjenes over lang tid. Dette betyr at utgiftene knyttet til kapitalutstyr spres ut over flere år.

Eksterne driftskostnader

Hallingdal Feriepark har energikostnader som i stor grad skyldes drift. Dette knytter seg spesielt til strømuttak for de besøkende med mulighet for å koble seg opp til strømnettet, i tillegg til drift av aktivitetstilbud og restaurant. Ferieparken har også utgifter knyttet til innkjøp av varer til kiosk og restaurant i tillegg til vedlikehold o.l.

Opplæring og avlønning av arbeidskraft

Hallingdal Feriepark har også utgifter knyttet til bruken av arbeidskraft. Både ferieparkens administrasjon og medarbeidere skal ha lønn, feriepenger og sykepenges, samt kursing og opplæring. Ferieparken må også måtte betale arbeidsgiveravgift, kommunale avgifter (vann, avløp og avfallshåndtering), selskapsskatt og evt. formuesskatt for eierne.

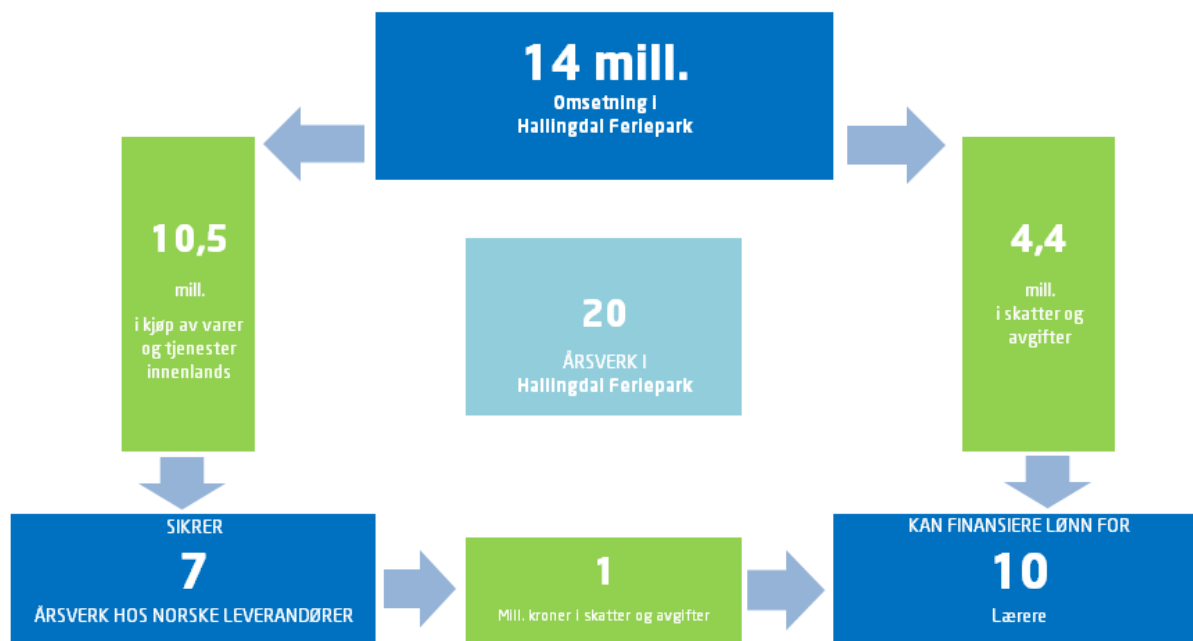
Aktivitet og ringvirkninger

Et dypdykk i regnskapstallene til Hallingdal Feriepark viser utgifter til nettopp de forholdene som er beskrevet ovenfor. Regnskapet avdekker betydelige ringvirkninger fra hotellet og til andre aktører. Vi har sammenstilt disse tallene, samt beregnet et samfunnsregnskap som tar de ulike ringvirkningene i betraktning. Figur 4 nedenfor viser samlet omsetning, verdiskaping og årsverk i Hallingdal Feriepark. Figuren viser også verdiskaping og årsverk hos underleverandører, samt innbetalte skatter og avgifter til stat og kommune.

Positive virkninger på underleverandører og regionen

Hallingdal Feriepark hadde en omsetning på 14 mill. kroner i 2014. For å kunne drifte ferieparken samarbeider de med lokale leverandører og satser på kortreist mat som de bl.a. serverer i ferieparkens restaurant. Mat og drikke er bare noe av det Hallingdal Feriepark etterspør, og totalt sett kjøpte de varer og tjenester fra underleverandører til en verdi av 10,5 mill. kroner i 2014 (figur 4).

Figur 4 Samfunnsregnskap for Hallingdal Feriepark. 2014

5,4 mill. kroner i skatter og avgifter kan finansiere:

10 Årsverk lærere
Eller

12 Årsverk sykepleiere
Eller

36 kommunale barnehageplasser

Kilde: SSB/NyAnalyse/Hallingdal Feriepark AS

Hallingdal Feriepark betaler skatter og avgifter som selskapsskatt og arbeidsgiveravgift. Hallingdal Feriepark brukte 20 årsverk i produksjonen av varer og tjenester. Disse årsverkene genererte i neste runde personskatt og arbeidsgiveravgift. Totalt betaler Hallingdal Feriepark rundt 5,4 mill. kroner i skatter og avgifter, gjennom de indirekte og direkte kanalene. 4,4 mill. kroner knyttes direkte til Hallingdal Ferieparks virksomhet, mens de resterende 1 mill. kronene kan tilskrives ferieparkens etterspørsel etter varer og tjenester som fører til økonomisk aktivitet hos de norske underleverandørene.

Samlet etterspørselsimpuls fra Hallingdal Feriepark

Etterspørsel etter varer og tjenester fra underleverandører bidrar til at det genereres produksjon, salg og omsetning i flere ledd bakover. Økt aktivitet hos underleverandørene medfører at de må ansette flere personer for å møte den økte etterspørselen. Det at Hallingdal Feriepark etterspør varer for 10,5 mill. kroner er nok til å sikre 7 årsverk hos norske underleverandører.

3.3 Highland Lodge og Vestlia Resort

Highland Lodge

Highland Lodge ligger i fjellandsbyen Geilo, et tettsted i Hol kommune i Buskerud. Tettstedet hadde 2392 innbyggere per 1. januar 2014. Området rundt tilbyr et mangfold av opplevelser både på sommeren og vinteren. Highland lodge har 43 ansatte, og omsatte i 2014 for 28 mill. kroner. Hotellet er en mellomstor bedrift. Historien til designhotellet strekker seg tilbake til 1959, da skotten Berhard O'Connor ønsket å oppføre et førsteklasses høyfjellshotell i Norge. Highland Lodge er en kombinasjon av hotell med standardrom og juniorsuiter, og selveierleiligheter. Hotellet har en egen spa- og velværeavdeling med basseng og fitnessrom. Et fransk bakeri er leietakere og sørger for duft av nybakst til turister langs veien, i hyttesentrene og til egne gjester.³

Vestlia Resort

Nye Vestlia Resort åpnet 19. desember 2014 og samlet tilbyr dette førsteklasses anlegget nå 185 enheter (rom/leiligheter) og plass for inntil 500 gjester. I tillegg har de et treningssenter, spinningssal og yogasal. Eventyrbadet har boblebad, svømme-, aktivitets- og barnebasseng. I januar 2015 ble det også åpnet en ny bowlinghall i hotellet og fra før av finnes det innendørs lekeland. Hotellet har to spisesteder hvor den største har plass til inntil 130 personer. Til høsten 2015 er det har hotellet planlagt å åpne Geilos sal med plass til 650 gjester.

³ www.highland.no

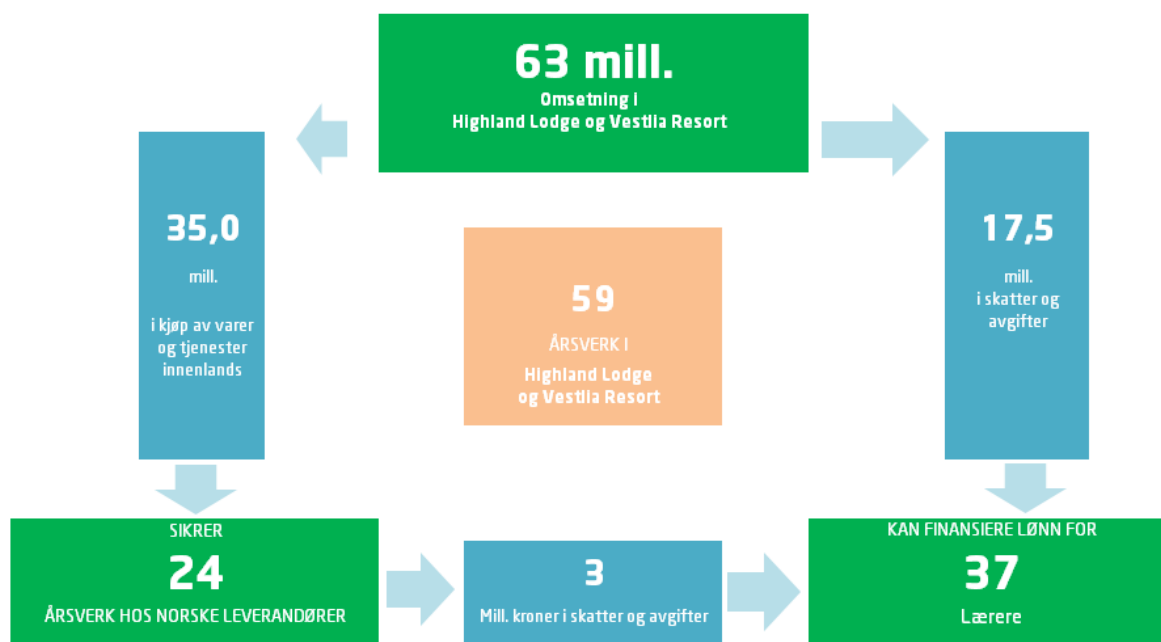
Samlet omsetning

Highland Lodge og Vestlia Resort omsatte til sammen for 63 mill. kroner i 2014. Begge hotellene kjøper inn varer og tjenester fra sine underleverandører. Innkjøpet består av blant annet mat og drikke til restauranter og barer, og velværeartikler til spa-avdelingene for å nevne noe. Samlet kjøpte Highland Lodge og Vestlia Resort varer og tjenester fra sine underleverandører til en verdi av 35 mill. kroner i 2014. I likhet med de andre virksomhetene betaler Highland Lodge og Vestlia Resort selskapsskatt, arbeidsgiveravgift samt andre skatter og avgifter. Hotellene sysselsetter 59 årsverk, og disse er nødt til å betale skatt av lønna si. Samlet utgjorde skatter og avgifter 17,5 mill. kroner i 2014. Tilsvarende skatter og avgifter ble også betalt av underleverandørene, og utgjorde 3 mill. kroner det året.

Hva betyr bedriften for samfunnsregnskapet?

Gjennom direkte og indirekte kanaler betyr dette at Highland Lodge og Vestlia Resort betalte 20,5 mill. kroner i skatter og avgifter i 2014. 17,5 mill. kroner i skatter og avgifter betaler hotellene som en direkte følge av virksomheten. De resterende 3 mill. kronene tilskrives Highland Lodge og Vestlia Resort indirekte ved at de etterspør varer og tjenester fra underleverandører. Etterspørselen fra Highland Lodge og Vestlia Resort fører til økonomisk aktivitet hos underleverandørene, som igjen bidrar til økt skatteinngang for stat og kommune.

Figur 5 Samfunnsregnskap for Vestlia Resort og Highland Lodge. 2014

20,5 mill. kroner i skatter og avgifter kan finansiere:

37 Årsverk lærere
Eller

44 Årsverk sykepleiere
Eller

137 kommunale barnehageplasser

Kilde: SSB/NyAnalyse/Highland Lodge og Vestlia Resort

Etterspørselen etter varer og tjenester fra underleverandører bidrar, gjennom indirekte og direkte effekter, til at det genereres produksjon, salg og omsetning i flere ledd bakover. Økt aktivitet hos underleverandørene medfører at de må ansette flere nye årsverk for å møte den økte etterspørselen. Etterspørselen fra Highland Lodge og Vestlia Resort for 35 mill. kroner er nok til å sikre 24 årsverk hos norske underleverandører.

3.4 Hardangervidda Natursenter

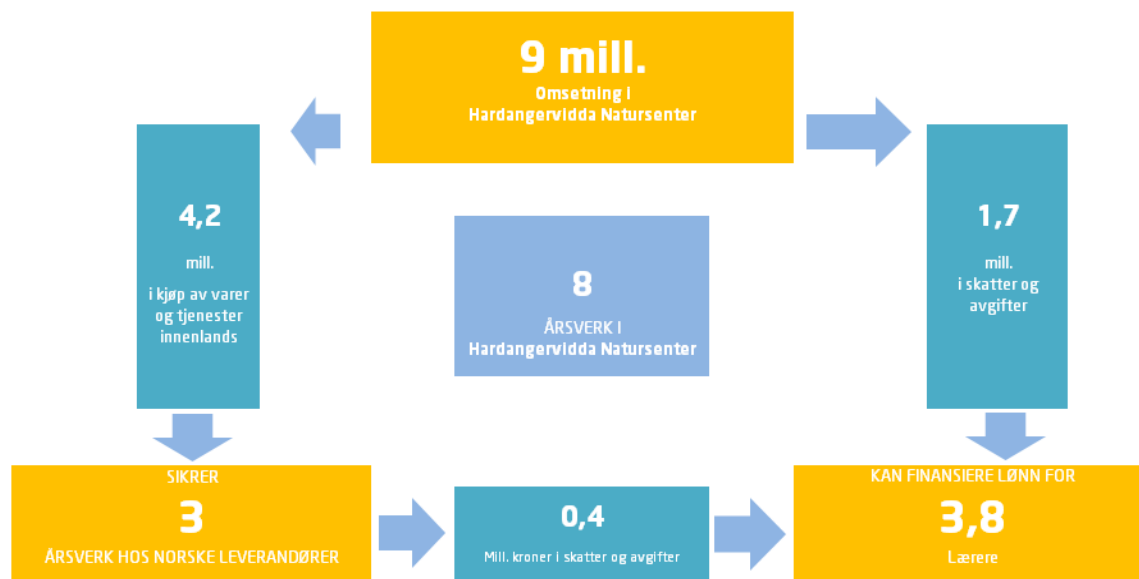
Hardangervidda Natursenter ligger i Øvre Eidfjord i Eidfjord kommune i Hardanger. Kommunen har per 1. januar 2014 542 innbyggere og ligger i Hordaland fylke. Natursenteret ligger ved foten av Vøringfossen og oppstigningen til Måbødalen, sentralt ved Rv.7. Hardangervidda Natursenter har driftsinntekter på 9 mill. kroner og fire ansatte, og kan regnes som en småbedrift. Senteret er åpent fra april til oktober, og har som formål å samle og spre kunnskap om samspillet i naturen, og belyse relasjonene mellom natur og menneskelig virksomhet. Hardangervidda Natursenter Eidfjord er den mest besøkte menneskeskapte attraksjonen i distriktet – et kvalitetsprodukt både for enkeltreisende og grupper. Deres gjester er reisende og turister fra hele verden.

Hardangervidda Natursenter huser også en restaurant og en butikk. Restauranten har plass til opptil 200 personer. Menyen kombinerer norsk matkultur og historie med ferske råvarer fra distriktet. I butikken selges det suvenirer i form av brukskunst, moderne gaver, klær og bruksgjenstander. Natursenteret har en moderne kinosal som har plass til 168 personer. Kinosalen er bygd i samarbeid med Ivo Caprino, og viser en 225 graders panoramafilm om Hardangervidda, Hardangerfjorden og det vakre «fosselandet» vestafjells.

Hardangervidda Natursenter er den minste bedriften i vår undersøkelse målt i omsetning, men bidrar allikevel med markante ringvirkningseffekter. I 2014 omsatte natursenteret for 9. mill kroner. For å opprettholde virksomheten er Hardangervidda Natursenter avhengig av å kjøpe varer og tjenester fra underleverandører. I 2014 ble det brukt 4,2 mill. kroner på kjøp av varer og tjenester (figur 6).

Som de andre virksomheten i denne undersøkelsen må også Hardangervidda Natursenter betale selskapsskatt, arbeidsgiveravgift og andre skatter og avgifter. Natursenteret benyttet seg av 8 årsverk. Samlet utgjør disse skattene og avgiftene 1,7 mill. kroner som betales til kommune og stat. Underleverandørene til Hardangervidda Natursenter må også betale tilsvarende skatter og avgifter, og dette utgjorde omtrent 0,4 mill. kroner i 2014.

Figur 6. Samfunnsregnskap for Hardangervidda Natursenter. 2014

2,1 mill. kroner i skatter og avgifter kan finansiere:

4 Årsverk lærere
Eller

5 Årsverk sykepleiere
Eller

14 kommunale barnehageplasser

Kilde: SSB/NyAnalyse/Hardangervidda Natursenter

Hva betyr bedriften for samfunnsregnskapet?

Dette betyr at Hardangervidda Natursenter, gjennom direkte og indirekte kanaler, betalte 2,1 mill. kroner i skatter og avgifter i 2014. 1,7 mill. kroner gjennom at Hardangervidda Natursenter betaler skatter og avgifter direkte av sin virksomhet, og 0,4 mill. kroner indirekte gjennom at natursenterets økonomiske aktivitet gavner underleverandører i form av økt etterspørsel. Dette betyr høyere produksjon og økonomisk aktivitet også for deres del, og medfører at 0,4 mill. kroner av det de norske underleverandørene betaler i skatter og avgifter skjer som en følge av etterspørselen til Hardangervidda Natursenter.

3.5 Hallingplast AS

Hallingplast AS ligger i kommunen og tettstedet Ål i Hallingdal. Kommunen hadde per 1. januar 2014 rundt 2295 innbyggere, og ligger i Buskerud fylke. Hallingplast er en nordisk forankret plastleverandør, og er en av Norges største og mest moderne plastprodusenter. Spennvidden på produktene er stor, med hovedvekt på rør til vann, avløp og gass, merder til fiskeoppdrettsnæringen, spesialrør til bensinstasjoner og produkter for veisikring. Hallingplast som ansvarlig selskap ble startet i 1969 av Kåre Tragethon og Tove Skarpås. I dag ledes selskapet av Steinar Tragethon.

I begynnelsen ble alle produkter solgt på det lokale markedet i Hallingdal. Men midt på 1980-tallet fikk leveransene stadig en større radius, og etter hvert ble virksomheten leverandør i store deler av landet. I 1988 ble Hallingplast for første gang en eksport-bedrift, med leveranse til Stockholm. Sett i forhold til total produksjon, er eksportandelen ca. 35 %, som også omfatter prosjekt-leveranser til Kina, Chile, Angola, Færøyene, Island og Australia. Selskapet har 55 ansatte og et driftsresultat på 255 mill. kroner. Målt i omsetning og antall ansatte gjør dette Hallingplast AS til en stor regional bedrift.

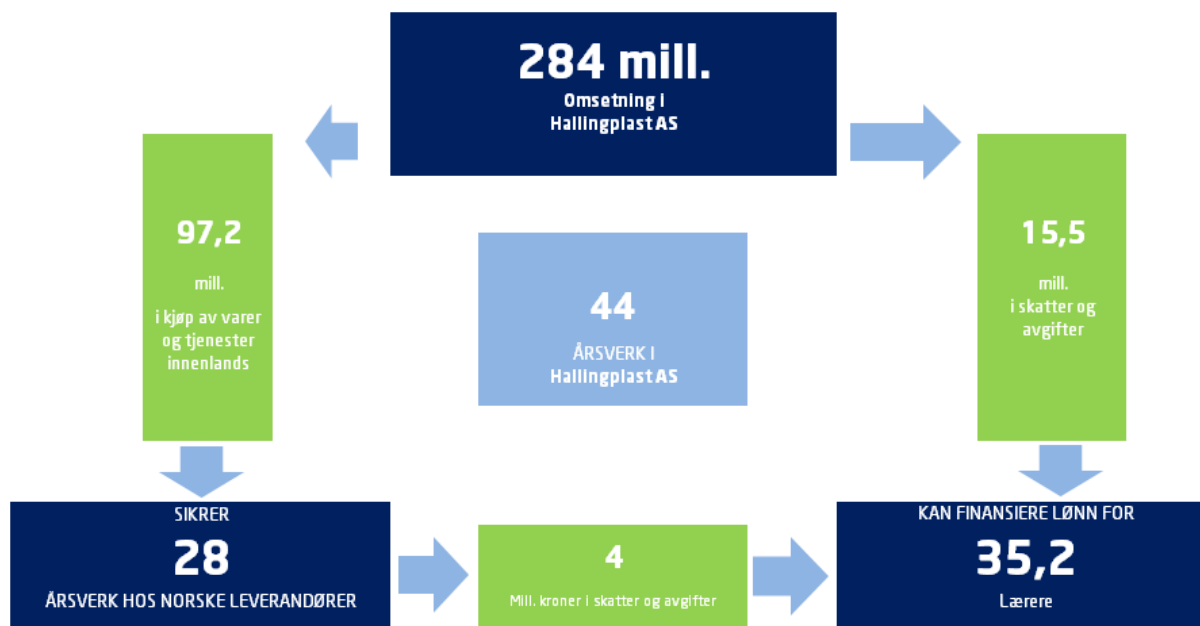
Mer om bedriften og veivalget

Hallingplast AS produserer plastrør i alle dimensjoner til drikkevann, kloakk og kabler (kabelvernør) pluss forskjellige typer deler til røropplegg. Mesteparten av markedet ligger på Østlandet. Men 12 pst. er knyttet til Bergensregionen, Haugesundregionen og Stavangerregionen. På årsbasis sendes 75 vogntog over fjellet med bedriftens produkter. Ca. halvparten foregår på vinterstid. Det kreves spesialbiler som ikke kan ta returtransport. For bedriften vil det være best om Rv.7 holdes vinteråpen. Rv. 50 kan benyttes, men er et klart B-alternativ, særlig fordi det er mange transporter til Odda, Haugesund og Stavanger. Det er regnet ut at hver tur med vogntog over fjellet vil bli 5000 kroner dyrere hvis man må kjøre omvei. Transport med jernbane er ikke noe alternativ fordi det ikke tilbys noe transportopplegg som kan benyttes. Terminalen i Hallingdal er nedlagt. Nærmeste leveringsted for gods er Drammen.

Kilde: Hallingplast AS

Hva betyr bedriften for samfunnsregnskapet?

Figur 7 Samfunnsregnskap for Hallingplast AS. 2014

19,5 mill. kroner i skatter og avgifter kan finansiere:

35 Årsverk lærere
Eller

42 Årsverk sykepleiere
Eller

130 kommunale barnehageplasser

Kilde: NyAnalyse/Hallingplast AS

Store positive virkninger på underleverandører

I tillegg til at virksomheten genererer 284 mill. kroner i omsetning, etterspørres det varer og tjenester fra norske underleverandører tilsvarende 97,2 mill. kroner. Totalt betalte Hallingplast AS og de ansatte 15,5 mill. kroner i skatter og avgifter i 2014. Ved kjøp av varer og tjenester fra underleverandører sikrer Hallingplast AS 28 årsverk hos andre leverandører.

DEL 2

REISELIVSNÆRINGEN

4. Skiftanalyse – reiselivsbasert vekst av Rv.7

Dette kapittelet viser funn og resultater fra en ringvirkningsanalyse av reiselivsnæringen i Hallingdal- og Hardangerregionen for vinter- og sommersesongen 2014/2015. Vi bruker NyAnalyses ringvirkningsmodell (WEI-modellen⁴). Her bruker vi den til å framvise både direkte og indirekte lokale ringvirkninger av reiselivsrelatert forbruk. Videre beregner vi effekten av Rv.7 for reiselivsnæringen med og uten ny tunnel og veitrasé mellom Storlia-Haugastøl. Gitt prosjektets rammer har det ikke vært mulig og gjennomføre en komplett effekt-analyse for hele næringslivet. Vi har dermed valgt å avgrense og kun beregne effekten av nytt samferdselstiltak på omsetning og antall arbeidsplasser innen reiselivsnæringen. Det er viktig å poengtere at modellen viser retning og grad heller enn presise punktestimater. Videre har vi lagt konservative anslag til grunn, fordi usikkerheten rundt parameterverdiene stiger med tid. Dermed kan de reelle effekten under de ulike alternativene bli betydelige høyere enn våre anslag skulle tilsi.

Hallingdal og Hardanger er tynt befolket, og næringslivet er svært avhengig av reiseliv og turisme. Turismen er sammensatt, men domineres av sommerturisme basert på ferie og fritidsmarkedet. Flere av reiselivsforetakene i denne regionene påvirkes av veinettet med hensyn til strekning, kolonnekjøring og vinterstenging. Studier utført av blant annet TØI viser at det er en tydelig sammenheng mellom pendlingsomfang, distanse og reistid mellom hjem og reisedestinasjon. Redusert tilkommelig via veienettet deler av året reduserer antall turister, som igjen gir færre antall overnattinger, konsum o.l. Dette bidrar til mindre omsetning og mindre etterspørsel etter både lokal og regional arbeidskraft (årsverk). Samfunnsregnskapet utarbeidet for fem bedrifter ovenfor viser at bruken av arbeidskraft varierer gjennom året, med høysesong i perioden mai-august og lavsesong mellom september-april.

Boks 2. Ledig kapasitet i økonomien

Vi legger vi til grunn at økonomien har ledig kapasitet både med hensyn til kapital og arbeidskraft. Dette sikrer blant annet at arbeidskraft brukt hos Hallingplast AS ikke medfører relativ knapphet for andre virksomheter i regionen. Dersom arbeidskraften var konstant ville konkurransen om denne «knappe»-ressursen bidratt til høyere lønnsvekst.

⁴ Wider Economic Impact (WEI) Modell.

Data og beregningsgrunnlag

Beregningsgrunnlaget er data om overnatting fra statistikknett.no, fritidsboligundersøkelsene til TØI, Forbruksundersøkelsen til Innovasjon Norge og Ferie- og fritidsundersøkelsen til SSB, tall og opplysninger fra ulike aktører i regionen samt regnskapstall fra Brønnøysundregisteret. Rapportens tall for omsetning i detaljhandelen presenteres som tilreisendes forbruk, men inkluderer forbruket til sesongarbeidere og andre sysselsatte som ikke har fast bopel i kommunen. Alle tall er eksklusive merverdiavgift.

Vi har benyttet informasjon om trafikkmengde, prognoser og trafikkfordeling på den aktuelle strekningen fra Statens vegvesen, Transport økonomisk institutt, trafikkanalyse fra Helge Hopen (2015) og andre relevante studier. Vi har sett på tre ulike prosentvise økninger i trafikk og omsetningsvekst for reiselivsnæringen.

Konservativt nedre anslag

Vi har ikke tatt med effekten av at mer aktivitet i neste omgang medfører økt privat konsum i kommunen (induserte effekter). Effekten er derfor å regne som et konservativt, nedre anslag. Det vil også være en del mindre feilkilder, som at forbruket til dagsbesøkende, gjennomreisende og forbruket til fastboende som feriere i kommunene, ikke er tatt med. Effekten av fastboende som benytter seg av hytter eller kommersielle overnattinger i kommunene er ikke tatt ut. Omfanget av ikke-kommersiell utleie av private hytter, er heller ikke tatt med, men bruken fanges opp av tallene for hyttebruk. Reiselivet og den øvrige økonomiske aktiviteten forbundet med hytteturisme står helt sentralt for det lokale næringslivet.

Scenarioanalyse - Alternativ A, B, C og D

Vi ser først på hva slags ringvirkninger reiselivet generer for regionene i form av omsetning og sysselsetting i 2014/2015. Deretter foretar vi en skiftanalyse, der vi endrer sentrale størrelser innen reiseliv basert på trafikkanalyser, historiske rater og trendutvikling. Skiftanalysen består av fire scenarioer A, B, C og D.

- **Alternativ A (nullalternativet):** Her beregner vi samlet omsetning og sysselsetting for reiselivsnæringen (kjernenæring pluss overrislingsnæring) i Hallingdal og Hardanger i 2014/2015.⁵
- **Alternativ B:** Her vil vi beregne endringen for reiselivsnæringen av en 30 pst. økning i antall gjestedøgn, som følge av en ny tunnel og trasé mellom Storlia-Haugastøl.
- **Alternativ C:** Effekten på reiselivsnæringen av en endring på 50 pst. i antall gjestedøgn.
- **Alternativ D:** Effekten på reiselivsnæringen av en endring på 75 pst. i antall gjestedøgn.

⁵ Vi legger til grunn at dette tilsvarer et regnskapsår.

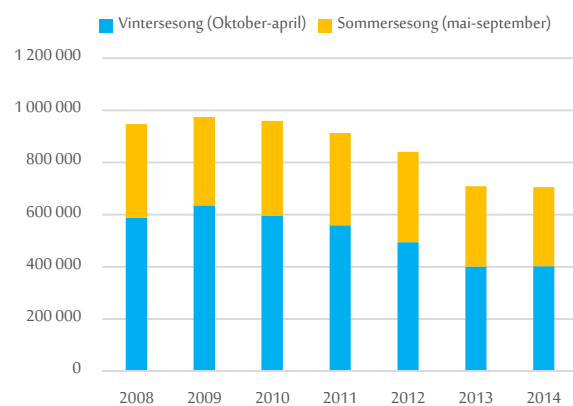
Overnattinger i regionen - 2014/2015

Tabell 4 Gjestedøgns statistikk for Hallingdal (m/Nore og Uvdal) og Hardanger, fordelt etter sommer- og vintersesong samt type overnatting. 2014/2015

Besøksgruppe	Hallingdal (m/Nore og Uvdal)		Hardanger		Regionene samlet		
	Sommer	Vinter	Sommer	Vinter	Sommer	Vinter	Hele året
Hotell - nordmenn ferie/fritid	165 533	259 087	79 397	46 688	244 930	305 775	550 704
Hotell utlendinger ferie/fritid	69 309	52 020	56 745	5 409	126 084	57 429	183 513
Hotell - nordmenn yrke	48 472	75 867	23 249	13 671	71 721	89 538	161 260
Hotell utlendinger yrke	20 304	15 233	16 616	1 584	36 920	16 817	53 737
Camping/hyttegrend - nordmenn	205 295	270 539	64 421	16 679	269 716	287 218	556 934
Camping/hyttegrend - utlendinger	53 097	196 041	47 172	4 289	100 269	200 330	300 599
Privat fritidsbolig	676 443	676 443	209 271	209 271	885 715	885 715	1 771 429
Totalt	1 238 483	1 545 230	496 871	297 591	1 735 355	1 842 822	3 578 176

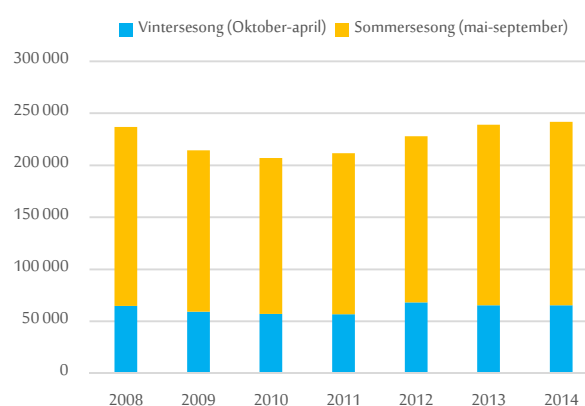
Kilde: Statistikknett.no/SSB

Figur 8 Hotellovernattinger i Hallingdal, fordelt etter sommer- og vintersesong. 2008-2014

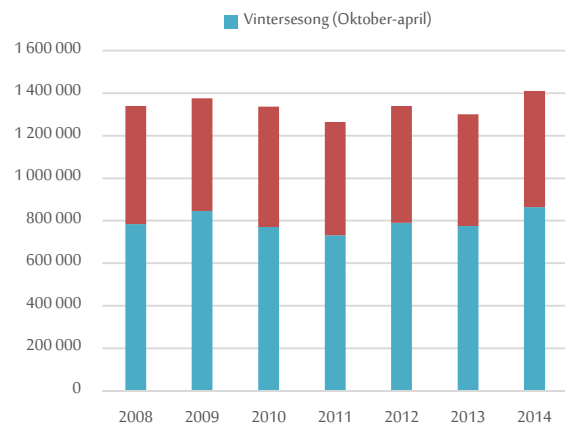
Kilde: SSB/Statistikknett Reiseliv

Figur 9 Hotellovernattinger i Hardanger, fordelt etter sommer- og vintersesong. 2008-2014

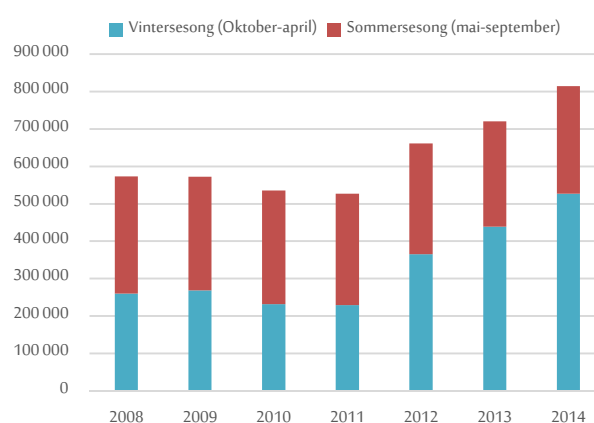
Kilde: SSB/Statistikknett Reiseliv

Figur 10 Kommersiell overnatting i Hallingdal, fordelt etter sommer- og vintersesong. 2008-2014

Kilde: SSB/Statistikknett Reiseliv

Figur 11 Kommersiell overnatting i Hardanger, fordelt etter sommer- og vintersesong. 2008-2014

Kilde: SSB/Statistikknett Reiseliv

4.1 Turistkonsum i regionen

For å anslå samlet turistkonsum har vi tatt utgangspunkt i antall gjestedøgn for åtte ulike besøkssegmenter i Nore og Uvdal, Hallingdal og Hardanger. Segmentene er delt inn etter overnattingstype, og mellom nordmenn og utenlandske tilreisende. For hotellgjester skiller vi også mellom fritids- og yrkesreisende. Vi skiller også mellom sommerhalvår (mai-oktober) og vinterhalvår (november-april), fordi både nivå på forbruk og forbruksmønster varierer betydelig med sesong. I tillegg ser vi på faste og variable kostnader ved privat eierskap av fritidsbolig. Videre ser vi på forbruk generert i forbindelse med bygging av nye fritidsboliger. Indirekte virkninger oppstår av at de direkte berørte virksomhetene og næringene benytter flere millioner kroner av den genererte omsetningen på vare- og tjenestekjøp fra underleverandører i regionen.

Tabell 5 Samlet forbruk, fordelt etter overnattingssegment, hele året (2014/2015) for Nore og Uvdal, Hallingdal- og Hardangerregionen. Omsetning i mill. kr.⁶

Overnattingssegment	Overnatting	Servering	Transport ⁷	Dagligvare/ Øvrige varekjøp	Aktiviteter og annet	Totalt
Hotell - utlendinger yrke	81	40	27	10	10	168
Hotell nordmenn yrke	209	105	69	26	26	435
Hotell utlendinger ferie/fritid	156	88	26	81	46	396
Hotell - nordmenn ferie/fritid	323	160	64	111	258	917
Camping/hyttegrenn - utlendinger	51	23	18	52	104	247
Camping/hyttegrenn - nordmenn	101	62	33	131	50	377
Privat fritidsbolig	0	27	31	177	115	350
Totalt	921	505	268	588	609	2 891

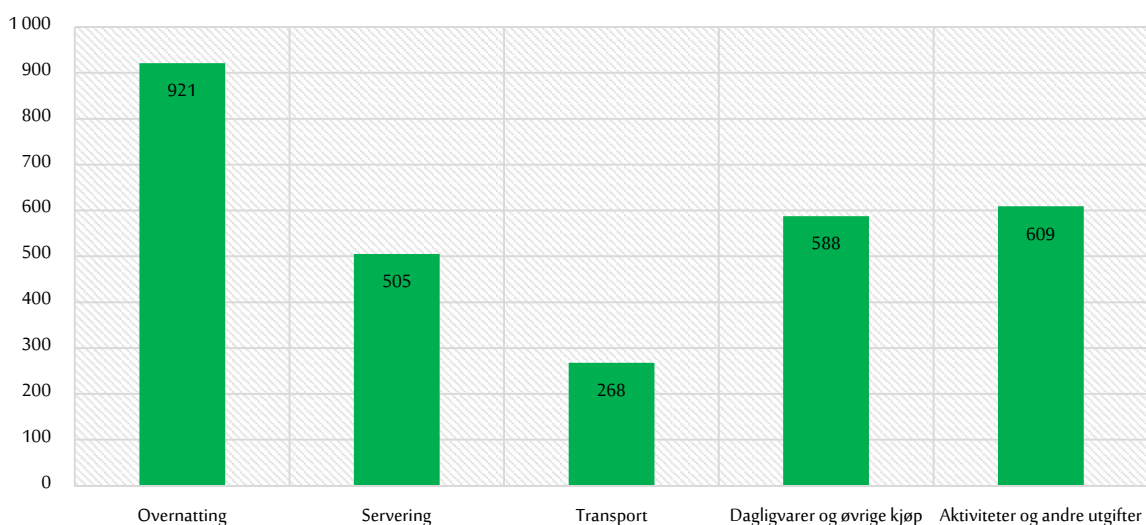
Kilde: SSB/NyAnalyse, WEI-modellen.

Tabell 5 ovenfor viser turistrelatert forbruk i Nore og Uvdal, Hallingdal- og Hardangerregionen, fordelt etter type turister for vinter- og sommersesong 2014/2015. Samlet forbruk fra overnattende turister utgjorde ifølge våre beregninger omtrent 2,9 mrd. kroner. Hovedbidraget kommer fra typiske reiselivstjenester (kjernenæring), mens det resterende er knyttet til dagligvarer, bensin, post m.v. (overrislingsnæring). Hotellturister stod for mesteparten av forbruket med hele 1,9 mrd. kroner. Denne gruppen bestod av ferie- og fritidsturister og yrkesreisende. Forbruket fra yrkesrelaterte hotellturister utgjorde litt over 600 mill. kroner, mens forbruket fra ferie- og fritidsturister ved hoteller stod for litt over 1,3 mrd. kroner. Bidraget fra gruppen campingturister og privat fritidsbolig var også betydelige, og utgjorde henholdsvis 610 mill. kr. og 309 mill. kroner for regionene samlet.

⁶ Omsetningstillene kan være lavere enn andre tilsvarende studier. Dette skyldes færre kommersielle overnattinger i 2014/2015 enn tidligere år.

⁷ Utgifter til transport er markant høyere, men vi legger til grunn at om lag 44 pst. av omsetningen går til lokale bedrifter o.l.

Figur 12 Reiselivsrelatert omsetning i Nore og Uvdal, Hallingdal- og Hardangerregionen i 2014/2015 fordelt på næringer. Mill. kr.

Kilde: NyAnalyse, WEI-modellen/TØI/SSB

Boks 3. Økonomiske effekter av nye fritidsboliger og hytteturisme

Hytteturisme og bygging av nye fritidsboliger er en svært viktig inntektskilde for Hallingdal- og Hardangerregionen. Ifølge tall fra SSB var det omtrent 23.202 hytter i Hallingdal og Hardanger i 2014. Vi anslår at antall gjestedøgn i 2014 knyttet til private hytter utgjorde om lag 1,56 mill. for Hallingdal og Hardanger. Tabell 6 nedenfor viser oversikt over antall nye fritidsboliger, gjennomsnittlig pris per omsatt fritidsbolig, samlet omsetning fritidsboliger og sum omsetning for lokale produsenter. I beregningen av omsetningsandeler til lokale produsenter har vi ekskludert utgifter knyttet til ervervelse av tomt, ettersom denne utgiften ikke er verdigenerende.

Tabell 6 Antall nye fritidsboliger i Hallingdal og Hardanger og omsetning for lokale produsenter. 2014

	Antall nye fritidsboliger	Gjennomsnittlig pris per omsatt fritidsbolig	Samlet omsetning - fritidsboliger (mill. kr)	Lokalt betalt, pst.	Sum omsetning for lokale produsenter (mill. kr)
Hallingdal	589	2 416 000	1 423	40 %	569
Hardanger	186	2 302 000	428	40 %	171
Sum samlet	775	2 359 000*	1 851	40 %	740

Kilde: SSB/NyAnalyse *Gjennomsnitt for regionene samlet.

I Fritidsboligundersøkelsen i Tourimpact-prosjektet er det beregnet et gjennomsnittlig forbruk per fritidsbolig per fylke til eierskap og hold av fritidsboliger i Norge. I tillegg kommer kostnader forbundet med oppgradering, oppussing, påbygg og liknende. I 2014 ble det bygget 180 nye hytter i regionen. Dette bidrar til store inntekter for bygg- og anleggsbransjen. Vi har innarbeidet disse kostnadene samt beregnet omsetningsandeler for produsenter, leverandører og håndverkere i Hallingdal og Hardanger. Samlet for Hallingdal- og Hardangerregionen generer hyttebygging omsetning for om lag 740 millioner kroner for lokale produsenter. Dette sikrer nærmere 233 arbeidsplasser innen bygg og anlegg. Vi har utelatt denne inntektskilden i vår videre analyse fordi usikkerheten knyttet til hyttebygging øker med prognosperioden.

Sysselsetting: Hvor mange flere regionale arbeidsplasser?

Etter å ha fastsatt total og næringsfordelt omsetning, kan vi beregne sysselsettingen. Dette gjøres ved å dividere reiselivsrelatert omsetning i hver næring på forholdet mellom omsetning og sysselsetting innen denne. Multiplikatoren mellom ulike ledd i verdikjeden avgjøres av hvor mye varer og tjenester de aktuelle næringer kjøper fra andre næringer. På aggregert nivå brukes kryssløpsberegningene til SSB.

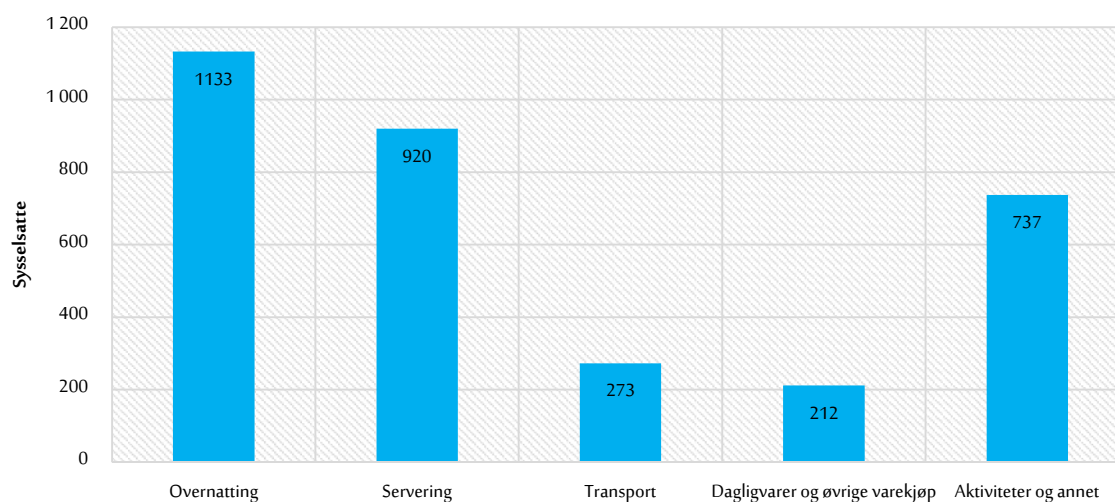
Tabell 7 Sysselsettingseffekt for ulike næringer, fordelt etter forbruk fra ulike kilder, hele året (2014/2015).

Overnattingssegment	Overnatting	Servering	Transport	Dagligvare/ Øvrige varekjøp	Aktiviteter og annet	Totalt
Hotell - utlendinger yrke	100	74	27	4	12	216
Hotell nordmenn yrke	257	190	71	9	31	559
Hotell utlendinger ferie/fritid	191	160	27	29	56	463
Hotell - nordmenn ferie/fritid	398	292	65	40	313	1107
Camping/hyttegjeng - utlendinger	63	42	18	19	125	267
Camping/hyttegjeng - nordmenn	124	113	34	47	60	379
Privat fritidsbolig	0	48	32	64	139	283
Total	1133	920	273	212	737	3275

Kilde: SSB/NyAnalyse, WEI-modellen.

Ved å finne forholdet mellom omsetning, verdiskaping og sysselsetting i de aktuelle næringene i regionen og deretter multiplisere omsetningen med dette forholdstallet, finner vi et estimat på hvor mange arbeidsplasser omsetningen legger til rette for.

Figur 13 Reiselivsrelatert sysselsetting i Hallingdal- og Hardangerregionen i 2014/2015 fordelt på næringer. Førsteordenseffekt.

Kilde: NyAnalyse/TØI/SSB

Førsteordens sysselsettingseffekt: Vi finner førsteordens sysselsettingseffekt ved å multiplisere total reiselivsrelatert omsetning i denne næringen med forholdet mellom sysselsetting og omsetning innen samme næring.

Andre- og høyereordens sysselsettingseffekt: Økt aktivitet i reiselivet vil generere omsetning lenger oppe i verdikjeden. Andre- og høyereordens sysselsettingseffekter henviser til ringvirkninger fra den økte aktiviteten som reiselivet fører med seg. Jo lenger man går oppover i verdikjeden, desto større andel av ringvirkningene er nasjonale.

Tabell 8 Sysselsettingseffekt nasjonalt, fordelt etter næringer. 2014/2015

Effekt\Segment	Overnatting	Servering	Transport	Dagligvarer/ Øvrige varekjøp	Aktiviteter og annet	Totalt
Direkte førsteordenseffekt	1 133	920	273	212	737	3 275
Indirekte andre- og høyere ordenseffekt	355	198	71	368	300	1 292
Totalt - hele landet	1 488	1 118	344	580	1037	4 567

Kilde: SSB/NyAnalyse, WEI-modellen.

Tabell 9 Sysselsettingseffekt regionalt, fordelt etter næringer. 2014/2015

Effekt\Segment	Overnatting	Servering	Transport	Dagligvare/ Øvrige varekjøp ⁸	Aktiviteter og annet	Totalt
Direkte førsteordenseffekt	1 133	920	273	212	737	3 275
Indirekte andre- og høyere ordenseffekt ⁹	213	119	43	221	180	775
Totalt - regionalt	1 346	1 039	316	433	917	4 050

Kilde: SSB/NyAnalyse, WEI-modellen.

Tabell 8 viser sysselsettingseffekt for hele landet, mens tabell 9 viser sysselsettingseffekt for regionen. Det fremkommer av tabell 9 at den direkte førsteordenseffekten på sysselsetting utgjorde om lag 3275 årsverk i 2014/2015, mens den indirekte andre- og høyereordenseffekten utgjorde 775 årsverk. Den sistnevnte effekten er betydelig større, men vi legger til grunn at kun 60 pst. av den samlede effekten tilfaller lokale produsenter og/eller underleverandører. Modellberegningene viser at den samlede effekten, direkte og indirekte effekten sammenlagt, av turistrelatert forbruk ga opphav til omtrent 4050 årsverk (sysselsatte) i Nore og Uvdal, Hallingdal- og Hardangerregionen.

⁸ For varehandel har vi brukt bruttofortjenesten (tilnærmet lik avansen) som produksjonsverdi. Gjennomsnittlig bruttoavance for varehandel på landsbasis er ca. 30 pst. av omsetningen.

⁹ Indirekte andre- og høyereordens sysselsettingseffekt knytter seg til underleverandører o.l. i andre næringer. Her har vi kun tatt med lokal sysselsetting. Vi legger til grunn at om lag 60 pst. er lokal sysselsetting.

Boks 4. Ringvirkninger for reiseliv i Nore og Uvdal kommune - Fritidsboligundersøkelse 2015

Riksvei 7 Hardangervidda er av stor betydning for de nordligste områdene i Numedal, ettersom fylkesvei 40 er direkte koblet til Rv.7 ved Geilo i Hol. En stor andel av turisttrafikken til Numedal, og da særlig til Nore og Uvdal kommune, kommer inn via Rv.7 Geilo og ned langs fylkesvei 40. Kortere reisetid og økt regularitet som følge av ny veitunnel mellom Storlia-Haugastøl vil også påvirke reiselivsnæringen i Nore og Uvdal kommune.

Fritidsboligundersøkelsen ble gjennomført i 2015 av Norsk turisutvikling AS (NT). Utvalget bestod av 500 hytteiere med en svarprosent på 96,2 pst. Undersøkelsen viser blant annet at Nore og Uvdal hadde om lag 3800 fritidsboliger i 2014. I gjennomsnitt brukes fritidsboligen omtrent 54 dager per år. Dette inkluderer både eget bruk, utleie og venner/slektningers bruk. Respondentene i undersøkelsen ble også stilt spørsmål om forbruk, fordelt etter ulike kategorier. Rapporten beregner videre samlet forbruk per persondøgn, per fritidsbolig samt gjennomsnittlig årsforbruk per fritidsbolig. Tabellen nedenfor viser oversikt over anslått sum forbruk fra alle fritidsboliger i kommunen. Rapporten anslår at det regionale forbruket utgjorde om lag 225 mill kroner.

Tabell 10 Samlet forbruk fra alle fritidsboliger i kommunen. 2014

Type forbruk	Kjøpt i Nore og Uvdal (Mill. kr.)	Kjøpt andre steder (Mill. kr.)	SUM (mill. kr.)
Håndverkere/graving, vaktmestertj. mv.	95,6	26,2	121,8
Møbler, redskap, byggevarer og annet	31,5	44,8	76,3
Mat og dagligvarer	63,2	48,9	112,1
Klær, sportsutstyr, brukskunst og annet	11,4	19,7	31,1
Servering/restauranter	8,1	2,7	10,8
Aktiviteter	13,4	3,2	16,6
Frisør, spa og andre tjenester	2,2	3,2	5,4
Sum	225,4	147,7	373,1

Kilde: Norsk Turistutvikling AS.* Alle tall er ekskludert mva.

Utgifter til håndverker mv. inkluderer kostnader forbundet med oppgradering, oppussing, påbygg og liknende. Dette bidrar til store inntekter for bygg- og anleggsbransjen. Vi har ved å legge til forbruksestimatet fra tabell 10 ovenfor beregnet samlet sysselsettingseffekt for kommunen. Tabell 11 nedenfor viser direkte førsteordens sysselsettingseffekt og indirekte andre- og høyereordens sysselsettingseffekt for næringslivet i Nore og Uvdal av hytteturisme.

Tabell 11 Sysselsettingseffekt nasjonalt og regionalt. 2014

	Nore og Uvdal	Hele landet
Direkte førsteordenseffekt	112	112
Indirekte andre- og høyereordens effekt	78	130
Totalt	190	242

Kilde: Norsk Turistutvikling AS/NyAnalyse, WEI-modellen/SSB

Vi anslår med bakgrunn i forbruksestimatet til NT at hytteturisme i Nore og Uvdal kommune legger til rette omtrent 190 arbeidsplasser innen reiseliv og andre tilsluttede næringer. Om lag 112 av disse arbeidsplassene skyldes direkte virkninger, mens 78 arbeidsplasser er knyttet til indirekte virkninger utløst av innkjøp av varer og tjenester fra underleverandører.

4.2 Positive virkninger av ny tunnel ved tre alternativer

For å studere effekten av økt turisme for reiselivsnæringen i Hallingdal og Hardanger har vi koblet tall på anslått trafikkutvikling opp mot WEI-modellen. Vi har benyttet oss av en skiftanalyse for å studere virkninger på volum, herunder omsetning og sysselsetting innen reiselivsnæringen av at antall kommersielle og ikke-kommersielle overnattinger øker med henholdsvis 30, 50 og 75 pst.¹⁰ Økningen i trafikkmengde er i samsvar med estimater fra andre studier gjennomført av blant annet Statens vegvesen, Transportøkonomisk institutt, Norconsult (2010) og Hopen (2015). Den viktigste effekten med hensyn til næringslivet er at ny veitunnel og -sambandet vil ta bort mye uvisshet knyttet til eksisterende høyfjellsstrekning, og dermed skape et mer stabilt marked for reiselivsnæringen om vinteren. Samferdselstiltaket vil dermed være viktig for videre satsing og vekst innen reiselivsbasert næringsliv.

Valget av en skiftanalyse fremfor en dynamisk analyse skyldes to forhold: (1) usikkerhet rundt oppstartstidspunkt for foreslått vei- og tunnelprosjekt, og (2) makroøkonomiske størrelser som BNP-vekst, valutakurs og kjøpekraft for å nevne noen vil dominere langtidsbilde, og påvirke samlet etterspørsel etter reiselivstjenester og –produkter. For å unngå å definere utviklingen for «stramt», og for å synliggjøre samt rendyrke effekten av en ny veitunnel mellom Storlia-Haugastøl, har vi tatt i bruk et skiftanalyse-rammeverk.

Trafikkutvikling fram mot 2025

Tidligere studier utført av blant Statens vegvesen og Hopen mfl. (2010) har anslått at trafikken langs Rv.7 kan øke fra om lag 1000 ÅDT til et sted mellom 1300-1750 ÅDT med ny tunnel. En studie utført av Norconsult (2010) anslår at trafikkvolumet kan stige til 2750 ÅDT etter at Hardangerbrua er ferdig nedbetalt. I vår skiftanalyse legger vi til grunn tre ulike, konservative anslag for framtidig trafikkutvikling som følge av ny trasé mellom Storlia-Haugastøl. Disse anslagene er i tråd med Statens vegvesens egne prognoser. Vi har valgt følgende alternativer: lavalternativ med 1300 ÅDT (30 pst.), middelalternativ med 1500 ÅDT trafikkøkning (50 pst.) og høyalternativ med 1750 ÅDT (75 pst.).

Tabell 12 Prosentandel av trafikk fordelt etter type reise. 2014

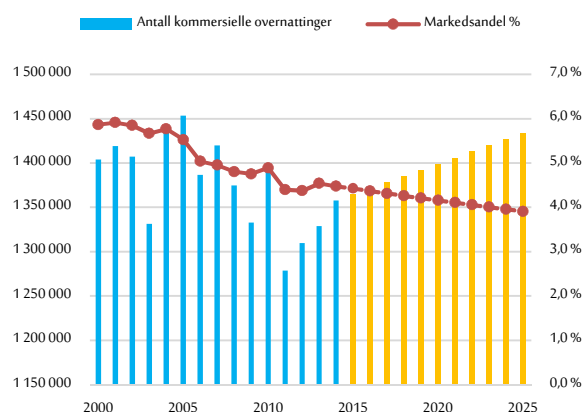
Type reise	Andel av trafikk
Ferie og fritid	65,7 %
Tjenestereiser lett bil	1,4 %
Reiser til og fra arbeid	17 %
Tungtransporter	15,9 %
Totalt	100 %

Kilde: Statens vegvesen

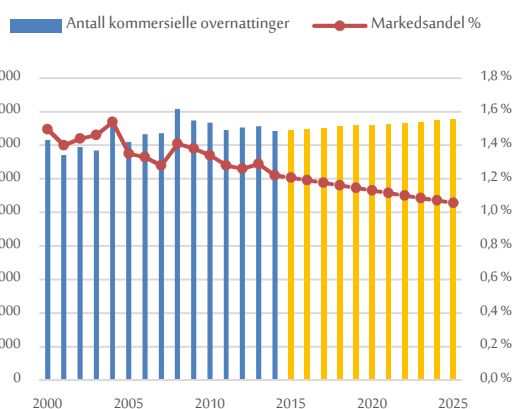
¹⁰ En skiftanalyse viser hvordan utviklingen i en endogen variabel blir påvirket av en midlertidig eller permanent endring i en eller flere eksogene variabler.

Figur 14 og 15 nedenfor viser oversikt over antall kommersielle overnattinger fra 2000 til 2014 for Hallingdal og Hardanger. Vi har videre utarbeidet en prognose for 2015-2025. Prognosen er basert på historiske rater, og gjenspeiler en moderat, men trendmessig utvikling av antall gjestedøgn for Hallingdal og Hardanger. Tidsserien viser et trendmessig fall de siste ti årene. Videre viser en større markedsoversikt fra Statistikknett reiseliv at virksomhetene i og rundt Rv.7 har tapt betydelige markedsandeler nasjonalt.

Figur 14 Antall kommersielle overnattinger i Hallingdal. 2000-2024

Figur 15 Antall kommersielle overnattinger i Hardanger. 2000-2024

Kilde: SSB/Statistikknett reiseliv/NyAnalyse, prognose 2015-2024*

Tabell 13 Skiftberegninger av samlet omsetning i reisenæringen i Nore og Uvdal, Hallingdal og Hardanger under ulike alternativer.

	Alt. A Omsetning 2014 (tall i mill. NOK)	Alt. B Omsetning ved 30 % økning i gjestedøgn (mill. kr)	Alt. C Omsetning ved 50 % økning i gjestedøgn (mill. kr.)	Alt. D Omsetning ved 75 % økning i gjestedøgn (mill. kr.)
Reiselivsnæring	2 891	3 759	4 337	5 060

Kilde: SSB; Statistikknett reiseliv; NyAnalyse, WEI-modellen.

Vi har tidligere sett at samlet omsetning innen reiselivsnæringen i Nore og Uvdal, Hallingdal og Hardanger utgjorde om lag 2,9 mrd. kroner i 2014/2015. Tabell 13 viser hvor mye omsetningen potensielt kan øke med dersom antall gjestedøgn økte med 30, 50 og 75 pst. Denne økningen gjenspeiler ulike alternativer for økning i trafikkvolum og turisme. Våre beregninger viser at omsetningen i reiselivsnæringen i Hallingdal og Hardanger kan stige til litt over 3,7 mrd. kroner dersom antall gjestedøgn steg med 30 pst. fra dagens nivå, 4,3 mrd. kroner med en 50 pst. økning og om lag 5 mrd. kroner dersom antall gjestedøgn skulle stige med 75 pst. Deler av denne omsetningen for næringslivet benyttes til å kjøpe varer og tjenester fra underleverandører. Vi legger til grunn at 60 pst. av alle slike kjøp tilfaller regionale produsenter og leverandører.

Tabell 14 Sysselsettingseffekt for reisenæringen i Nore og Uvdal, Hallingdal og Hardanger under ulike alternativer.

	Alt. A Sysselsetting i 2014	Alt. B Sysselsetting ved 30 % økning i gjestedøgn	Alt. C Sysselsetting ved 50 % økning i gjestedøgn	Alt. D Sysselsetting ved 75 % økning i gjestedøgn
Direkte førsteordens effekt	3 275	4 257	4 912	5 731
Indirekte andre- og høyereordens effekt ¹¹	775	1 008	1 163	1 356
Totalt	4 050	5 265	6 074	7 087

Kilde: SSB; Statistikknett reiseliv; NyAnalyse, WEI-modellen.

Tabell 14 viser samlet sysselsettingseffekt under ulike alternativer for samlet årlig gjestedøgn. Denne effekten er delt inn i direkte førsteordens effekt, og indirekte andre- og høyereordens effekt. Direkte førsteordens effekt skyldes økt ansettelse hos virksomhetene selv som følge av økt omsetning. Indirekte andre- og høyereordens effekt skyldes at økt omsetning hos berørte virksomheter vil bidra til økt innkjøp av varer og tjenester fra underleverandører oppover i verdikjeden. Økt omsetning hos underleverandører vil bidra til økt ansettelse osv. Denne effekten er betydelig under de ulike alternativene. Samlet sysselsettingseffekt under basisscenarioet er 4050 årsverk. Under 30 pst. alternativet utgjør det 5265 årsverk, under 50 pst. alternativet stiger den videre til 6074 årsverk og til slutt under høyalternativet på 75 pst. vil den utgjøre hele 7087 årsverk.¹²

Hovedfunn:

- Skiftanalysen ovenfor avdekker at økningen i omsetning og sysselsetting, som følge av endring i gjestedøgn, er betydelige. Omsetningen i reiselivsnæringen har potensialet til å øke fra dagens 2,9 mrd. kroner til et sted mellom 3,7 mrd. kroner til 5 mrd. kroner under de ulike alternativene.
- Vi finner en stor regional sysselsettingseffekt for reiselivsnæringen med opptil 1200 nye arbeidsplasser i lavalternativet med 30 pst. økning i trafikkveksten, omtrent 2000 nye arbeidsplasser under middelalternativet og hele 3000 arbeidsplasser under høyalternativet med 75 pst. trafikkvekst.
- Det er verdt å nevne at både omsetning og sysselsetting er betydelig større under nullalternativet enn det som er lagt til grunn. Dette skyldes at vi har sett bort ifra forbruk generert av nye fritidsboliger. Våre beregninger viser at samlet omsetning for lokale produsenter utgjorde hele 740 millioner kroner i 2014 for Hallingdal- og Hardangerregionen. Denne aktiviteten alene sikrer omtrent 233 årsverk innen bygg og anleggsbransjen. For Nore og Uvdal har vi beregnet at omtrent 255 millioner kroner, generert av hytteturisme, tilfaller lokale virksomheter. Denne omsetningen legger til rette for om lag 190 arbeidsplasser.

¹¹ Vi legger til grunn at om lag 60 pst. er lokal sysselsetting.

¹² Det er viktig å presisere at dette er punkttestimater, og at det hefter usikkerhet rundt disse verdiene (standardavviket er på +/- 5 pst).

Kildehenvisning

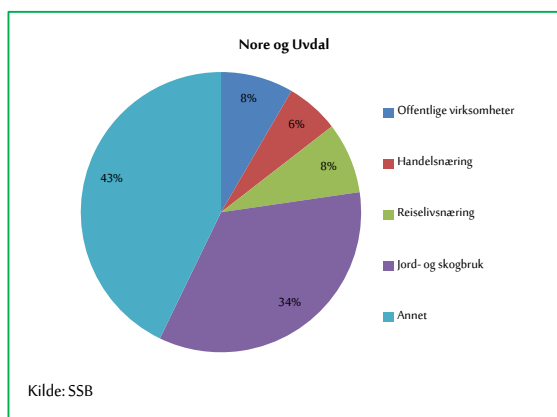
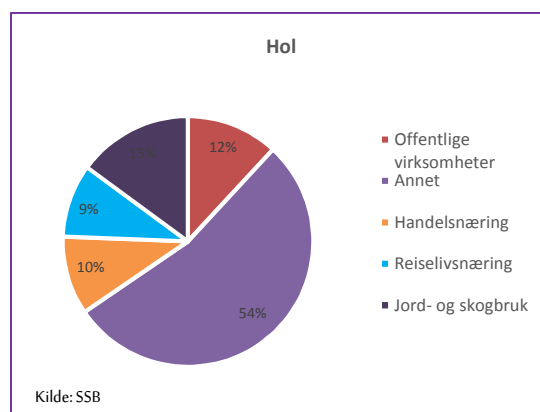
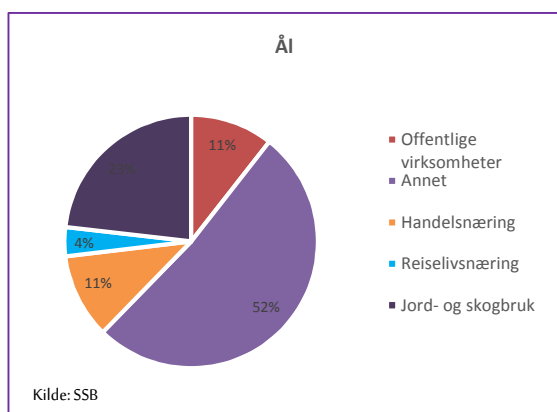
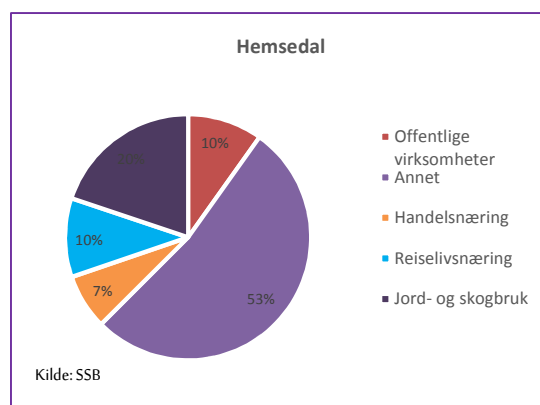
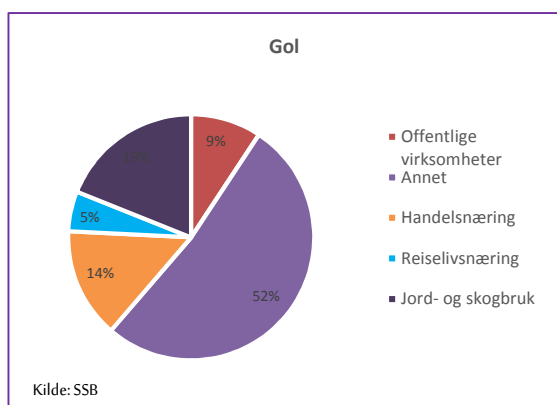
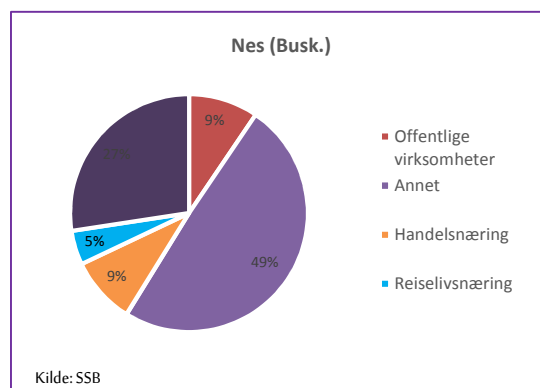
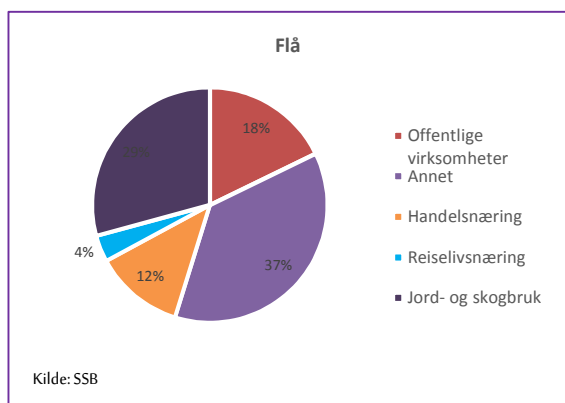
- Engebretsen, Ø., Grue, B., Hanssen, J. U., & Haukeland, J. V. (1998). *Riksvei 7 - betydningen for Hallingdal og for øst-vest sambandet*. Oslo: Transportøkonomisk institutt.
- Farstad, E., & Dybedal, P. (2010). *Nasjonal ferie- og forbruksundersøkelse sommeren 2008*. Oslo: Transportøkonomisk institutt.
- Farstad, E., & Dybedal, P. (2010). *Nasjonal ferie- og forbruksundersøkelse vinteren 2008*. Oslo: Transportøkonomisk institutt.
- Farstad, E., & Dybedal, P. (2012). *Økonomiske virkninger av reiseliv i Buskerud i 2010*. Oslo: Transportøkonomisk institutt.
- Hopen, H. (2015). *Rv.7 - transportfunksjon og samfunnsnytte*. Bergen: IS Rv.7.
- Innovasjon Norge. (2013). *Oppsummering av sommeren 2013*. Oslo: Innovasjon Norge.
- Lier, A. A., & Solbakken, K. O. (2015). *Fritidsboligundersøkelsen 2015 i Nore og Uvdal*. Lillehammer: Norsk Turistutvikling AS.
- Statistikknett Reiseliv. (2015, juli). Hentet fra www.statistikknett.no.
- Statistisk sentralbyrå (SSB). (2015, Januar 28). www.ssb.no. Hentet fra www.ssb.no: <https://www.ssb.no/statistikbanken>
- Transportøkonomisk institutt. (2011). *Nasjonal fritidsboligundersøkelse 2008*. Oslo: TØI.

VEDLEGG

DATA OG ANNET

Vedlegg

Figur 16 Virksomheter etter næring og kommune. Buskerud fylke og Nore og Uvdal. Prosentandel av samlet. 2015

Figur 17 Virksomheter etter næring og kommune. Hordaland fylke Prosentandel av samlet. 2015

Nøkkeltall

Figur 18 Forholdstall mellom sysselsetting og omsetning, og verdiskaping og omsetning benyttet i ringvirkningsmodellen for Nore og Uvdal, Hallingdal og Hardanger.

	Sys/oms	Andel vare- og tj. kjøp	Vs/oms	VS/omsetning fra SSB
Overnatting	1,23	0,57	0,43	0,46
Servering	1,82	0,58	0,42	0,46
Transport	1,02	0,4	0,6	0,53
Handel	0,36	0,83	0,17	0,55
Opplevelser	1,21	0,6	0,4	0,4
Bygg og anlegg	0,42	0,66	0,34	0,36
Kraft	0,19	0,69	0,31	0,31
Offentlig sektor	0,45		0,5	0,5

Kilde: NyAnalyse, WEI-modellen; Brønnøysundregisteret; SSB;

Tabell 15 Gjennomsnittlig forbruk per gjestedøgn fordelt etter overnattingssegment, sommerhalvår. Faste 2014-kroner

Overnattingssegment	Overnatting	Servering	Transport	Dagligvarer	Øvrige varekjøp	Aktiviteter	Totalt
Hotell - utlendinger yrke	1420	710	1065	90	90	90	3555
Hotell nordmenn yrke	1170	585	880	75	75	75	2935
Hotell utlendinger ferie/fritid	915	535	305	230	280	230	2545
Hotell - nordmenn ferie/fritid	590	330	290	75	155	80	1565
Camping/hyttegrend - utlendinger	180	100	140	75	180	90	820
Camping/hyttegrend - nordmenn	215	140	165	125	115	70	865
Privat fritidsbolig	0	15	40	80	20	15	220

Kilde: Transportøkonomisk institutt/SSB

Tabell 16 Gjennomsnittlig forbruk per gjestedøgn fordelt etter overnattingssegment, vinterhalvår. Faste 2014-kroner.

Overnattingssegment	Overnatting	Servering	Transport	Dagligvarer	Øv. varekjøp	Aktiviteter	Totalt
Hotell - utlendinger yrke	1695	845	1270	105	105	105	4230
Hotell nordmenn yrke	1400	700	1050	85	85	85	3490
Hotell utlendinger ferie/fritid	700	360	360	90	195	135	1890
Hotell - nordmenn ferie/fritid	585	260	240	80	100	725	2010
Camping/hyttegrend - utlendinger	165	65	130	55	75	425	935
Camping/hyttegrend - nordmenn	150	85	110	155	75	55	650
Privat fritidsbolig	0	15	40	80	20	15	220

Kilde: Transportøkonomisk institutt/SSB

Tabell 17 Gj.snittlig årlig forbruk av varer og tjenester til fritidsboligen. 2015

Type forbruk	Kjøpt i Nore og Uvdal (kroner)	Kjøpt andre steder (kroner)
Håndverkere	19 300	5 900
Graving, fornying av strøm/vann/avløp	4 400	900
Vaktmestertjenester, tilsyn, snøbrøyting, kjøp av ved mv.	1 600	100
Møbler/innredning	2 600	5 200
Redskap/byggevarer	4 800	4 400
Annet kjøp/investering	1 000	2 200
Sum	33 700	18 800

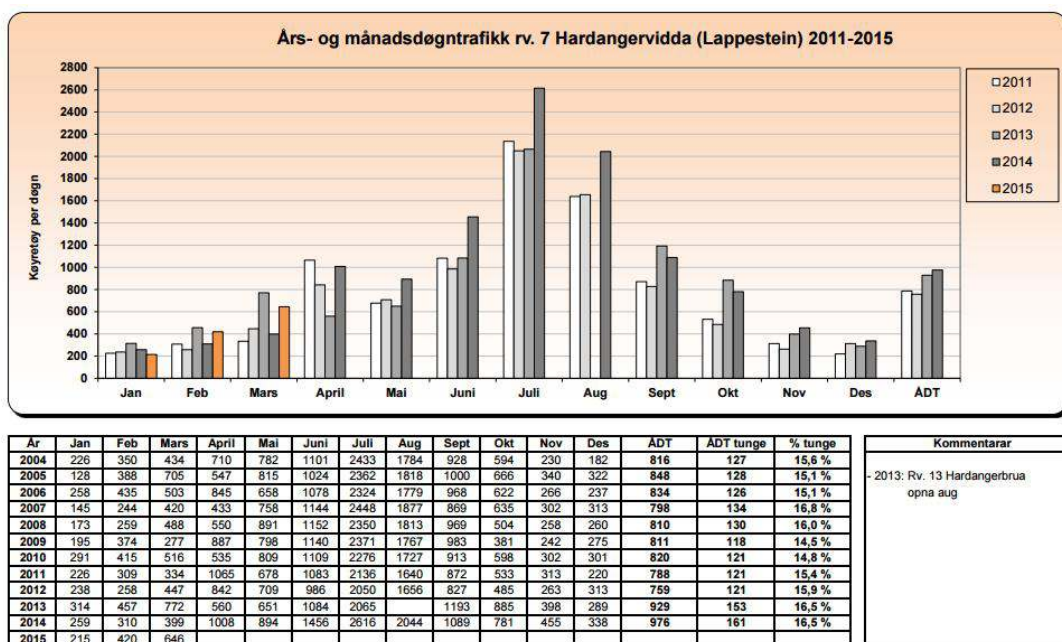
Kilde: Norsk Turistutvikling AS.* Alle tall er ekskludert mva.

Tabell 18 Forbruk av varer og tjenester, fordelt etter ulike kategorier. 2015

Type forbruk	Kjøpt i Nore og Uvdal (kroner)	Kjøpt andre steder (kroner)
Mat, drikke og øvrige dagligvarer	16 700	13 000
Klær, sports- og fritidsartikler	1 600	3 200
Bøker, kunst, planter mv.	300	600
Annet varekjøp	1 200	1 400
Servering/restaurant	2 200	700
Aktiviteter (heiskort, museer o.l.)	3 600	800
Frisør, spa og andre tjenester	600	500
Sum	26 100	20 300

Kilde: Norsk Turistutvikling AS.* Alle tall er ekskludert mva.

Tabell 19 ÅDT rv. 7 Hardangervidda (Lappestein) 2011-2015

Kilde: Statens vegvesen

Hjemmeside: www.nyanalyse.no